

ƏTRAF MÜHİTƏ VƏ SOSIAL SAHƏYƏ
TƏSİRİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ (ƏMSTQ)

GƏNCƏ ÇİRKAB SU TƏMİZLƏYİCİ
QURĞU LAYİHƏSİ,
AZƏRBAYCAN

ƏTRAF MÜHİTİN VƏ SOSIAL
İDARƏETMƏ PLANI

May 2026

ƏTRAF MÜHİTƏ VƏ SOSIAL SAHƏYƏ TƏSİRİN
QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ (ƏMSTQ)
GƏNCƏ ÇİRKAB SU TƏMİZLƏYİCİ
QURĞU LAYİHƏSİ,
AZƏRBAYCAN

ƏTRAF MÜHİTİN VƏ SOSIAL
İDARƏETMƏ PLANI

Hazırlanıb:

Ecoline
International

Ecoline International Ltd.
(Sofiya, Bolqarıstan)

Direktor: Dr. Tatyana Strijova
Tel: +359 876 630 522
E-poçt: info@ecoline-int.org

integra
CONSULTING

Integra Consulting Ltd.
(Praqa, Çex Respublikası)

Direktor: Martin Smutni
Tel: +420 774 541 484
Mobil: +420 724 110 779
E-poçt:
office@integracons.com

Crowe

ABAK-Az Crowe Ltd.
(Bakı, Azərbaycan)

Direktor: Zamin Hüseynov
Tel.: +994 12 492 7856
Mob.: +99450 326 7448
E-poçt: abak@crowe.az

Təqdim edildiyi qurum:

Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankı (AYİB)
Azərbaycan Dövlət Su Ehtiyatları Agentliyi (ADSEA)

SƏNƏDİN HAZIRLANMASI VƏ TƏRTİBATINA DAİR TƏFƏRRÜATLAR:

Versiya	Hazırlanıb	Yoxlanılıb	Nəşrə icazə verilmişdir	Nəşr tarixi	Təsviri
1	ƏMSTQ Məsləhətçisinin ekspert komandası (aşağıda göstərilmişdir)	Şin O'Birn Tatyana Strijova	Tatyana Strijova	15 Sentyabr 2025	AYİB və Sifarişçi tərəfindən baxılması üçün layihə sənədi
2				25 Noyabr 2025	AYİB rəylərini nəzərə almaq üçün yenidən işlənmiş.
3				11 dekabr 2025-ci il	AYİB və Sifarişçinin şərtlərini nəzərə alaraq hazırlanmış və açıqlanma üçün nəzərdə tutulmuş yekun layihə
4				1 may 2026-cı il	İctimai məsləhətləşmələr zamanı qaldırılmış məsələlərin daxil edilməsi məqsədilə yenidən işlənmişdir.

Ekspert	ƏMSTQ tapşırığındakı rolu
Şin O'Birn (SE Solutions)	Layihə Meneceri / Komanda Rəhbəri
Tatyana Strijova (Ecoline Int)	Baş Məsləhətçi / Keyfiyyət Nəzarəti
Martin Smutni (Integra Consulting)	Ətraf Mühit üzrə Mütəxəssis (Beynəlxalq)
Mixal Musil (Integra Consulting)	İqlim Dəyişikliyi üzrə Ekspert (Beynəlxalq)
Petr Jancik (Integra Consulting)	Hava Paylanması Modelləşdirilməsi və Qohu Nəzarəti üzrə Ekspert
Marina Xotuleva (Ecoline Int)	Sosial, Köçürülmə və Məişət Bərpası üzrə Ekspert
İrina Usava (Ecoline Int)	Tərəfdaşlarla Əlaqələr üzrə Mütəxəssis
Andrey Artov (Ecoline Int).	Biomüxtəliflik üzrə Ekspert
Culia Maruxa (Ecoline Int)	Sağlamlıq və Təhlükəsizlik üzrə Mütəxəssis
İradə Yagubova	Sosial və Tərəfdaşlarla Əlaqələr üzrə Ekspert
Fikrət Cəfərov	Milli komanda rəhbəri, ətraf mühit və biomüxtəliflik üzrə mütəxəssis
Zamin Hüseyinov	Milli sosial-iqtisadi və köçürülmə üzrə ekspert
Azad Rəhimov	Milli Tərəfdaşlarla Əlaqələr üzrə Mütəxəssis
Nəsir Eminov	Milli Sağlamlıq və Təhlükəsizlik üzrə Mütəxəssis
Ənvər Səfərzadə	Milli Ətraf Mühit və Tullantı İdarəçiliyi üzrə Mütəxəssis
Ph. D., İskəndərov Təvəkkül	Milli Zooloq, Fauna üzrə Ekspert
Ph. D., Kərimov Tahir	Milli Zooloq, Fauna üzrə Ekspert
Ph. D., Aynur Bayramova	Milli Botanist, Flora üzrə Ekspert
İrşad Abbasov	Milli Ətraf Mühit və Tərəfdaşlarla Əlaqələr üzrə Mütəxəssis
Akif Vəliyev	Milli Torpaq İstifadəsi üzrə Məsləhətçi
Sərxan İbadov	Milli Hüquq Məsləhətçisi
Və müxtəlif inzibati və texniki dəstək mütəxəssisləri – GIS, məlumatların çeşidlənməsi və idarə edilməsi üzrə mütəxəssislər, tərcüməçilər, redaktorlar, inzibati köməkçilər və digər şəxslər.	

MƏHDUDİYYƏT BƏYANATI

Ətraf Mühitə və Sosial Təsirin Qiymətləndirməsi (ƏMSTQ) zərurət olaraq proqnoz xarakterlidir, çünki qiymətləndirilən layihə faktiki olaraq həyata keçirilməmişdən çox əvvəl tamamlanır. Qiymətləndirmənin əsaslandığı məlumatlar müxtəlif mənbələrdən götürülür, o cümlədən Texniki-İqtisadi Təhlil hesabatı, detallı layihə sənədi, Texniki-İqtisadi Təhlil çərçivəsində aparılmış tədqiqatlar üzrə hesabatlar, iclas protokolları, digər nəşrlər, müxtəlif məlumat bazaları, ƏMSTQ-nı həyata keçirən komanda tərəfindən toplanmış məlumatlar, lətifə xarakterli məlumatlar və s. İstifadə olunan məlumatların doğruluğunu yoxlamaq çox çətindir və yalnız həmin məlumatların məntiqi yoxlanaraq mümkün qədər təsdiqlənə bilər. Bu sənəd hazırlanarkən, mövcud olan bütün məlumatların ƏMSTQ-də düzgün əks olunmasına xüsusi diqqət yetirilmişdir. Əgər bu sənəddə səhv məlumat aşkar edilərsə, xahiş olunur, həmin səhv məlumat bizim diqqətimizə çatdırılsın ki, ƏMSTQ müvafiq şəkildə yenilənsin. Biz, yaxşı niyyətlə qəbul edib təqdim etdiyimiz məlumatların yanlış olması nəticəsində ortaya çıxma biləcək hər hansı nəticəyə görə məsuliyyət daşırıq. Bu ƏMSTQ-də yer alan məlumatları təkrar istifadə edən hər kəs bunu tamamilə öz riskinə edir.

İXTİSARLARIN SİYAHISI

AH	Anaerob həzm
ADSEA və ya "Şirkət"	Azərbaycan Dövlət Su Ehtiyatları Agentliyi
AZN	Azərbaycan manatı
BFP	Biomüxtəliflik üzrə Fəaliyyət Planı
ƏYMT	Ən Yaxşı Mövcud Texnikalar
BOT5	5 günlük bioloji oksigen tələbatı
CAPEX	Kapital xərcləri
KBQ	Kritik Biotop Qiymətləndirilməsi
İEBİ	İstilik və Elektrik Birgə İstehsalı Qurğusu
KOT	Kimyəvi oksigen tələbatı
dB(A)	Desibel
ƏMS	Ətraf mühit və sosial
AYİB	Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankı
ƏMST	Ətraf mühit, sağlamlıq və təhlükəsizlik
ƏMTQ	Ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi
AİB	Avropa İnvestisiya Bankı
ELD	Emissiya limit dəyəri
ƏMMA	(ABŞ) Ətraf Mühitin Mühafizəsi Agentliyi
YRMS	Yer Resurslarının Müşahidə Sistemləri
ƏMSFP	Ətraf mühit və sosial fəaliyyət planı
ƏMSTQ	Ətraf mühit və sosial təsirin qiymətləndirilməsi
ƏMSİP	Ətraf mühit və sosial idarəetmə planı
ƏMSİS	ƏMS idarəetmə sistemi
Aİ	Avropa İttifaqı
AVRO	Avro
YŞFP	Yaşıl Şəhər Fəaliyyət Planı
ÜİM	Ümumi inkişaf məhsulu
İQ	İstixana qazları
YBST	Yaxşı beynəlxalq sənaye təcrübəsi
YBT	Yaxşı beynəlxalq təcrübə
GNJ	Gəncə Beynəlxalq Hava Limanı
ÜİQ	Üfüqi istiqamətləndirilmiş qazma
İİİ	İnsan inkişafı indeksi
MK	Məcburi köçkünlər
BMK	Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyası
BƏT	Beynəlxalq Əmək Təşkilatı
TMBİ	Təbiətin Mühafizəsi üzrə Beynəlxalq İttifaq
KfW	Kreditanstalt für Wiederaufbau (Alman Dövlət Bankı)
MMC	Məhdud məsuliyyətli cəmiyyət
ETSN	Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi
ƏYES/100mL	Ən Yüksək Ehtimallı Say
Mt	Megaton
MVts/il	İldə meqavat-saat
MMET	Milli Müəyyən Edilmiş Töhfə

MQ	Milli Qoruq
ƏMT	Əməyin Mühafizəsi və Təhlükəsizliyi
ASC	Açıq Səhmdar Cəmiyyəti
OPEX	Əməliyyat xərcləri
AQV	Avropa Qoxu Vahidi
ƏBX	Əhəmiyyətli Biomüxtəliflik Xüsusiyyəti
ƏE	Əhali ekvivalenti
ÜVİL	Üstünlük verilən investisiya layihəsi
FMV	Fərdi mühafizə vasitələri
PT	AYİB-in Performans Tələbi
GP	Günəş panelləri
AR	Azərbaycan Respublikası
SCADA	Nəzarət, İdarəetmə və Məlumatların Toplanması Sistemi
SEQ	Strateji Ekoloji Qiymətləndirmə
DEE	Dövlət Ekoloji Ekspertizası
TCEP	Tərəfdaşların Cəlb edilməsi Planı
KOSS	Kiçik və Orta Sahibkarlıq Subyektləri
SQAP	Sızmaların Qarşısının Alınması Planı
SMZ	Sanitariya Mühafizə Zonası
TÇS	Təmizlənmiş Çirkab Suları
UNDP	BMT-nin İnkişaf Proqramı
UNECE	BMT-nin Avropa üzrə İqtisadi Komissiyası
ABŞ	Amerika Birləşmiş Ştatları
UB	Ultrabənövşəyi
ƏDV	Əlavə Dəyər Vergisi
ƏETH	Əhəmiyyətli Ekoloji Tərkib Hissəsi
ÇSTQ	Çirkab Su Təmizləmə Qurğusu

MÜNDƏRICAT

1	GİRİŞ.....	7
2	ÜMUMİ BAXIŞ	7
3	ƏMS İDARƏETMƏ ÇƏRÇİVƏSİ.....	8
3.1	ÜMUMİ BAXIŞ.....	8
3.2	SIYASƏT.....	8
3.3	AYİB TƏLƏBLƏRİ	8
3.4	LAYİHƏ TƏSİRLƏRİ.....	8
3.5	MƏQSƏDLƏR	8
3.6	GÖSTƏRİCİLƏR	9
3.7	HƏDƏFLƏR.....	9
3.8	İDARƏETMƏ PLANLARI	9
3.9	HƏYATA KEÇİRMƏ.....	9
3.10	ƏSAS GÖSTƏRİCİLƏRİN YOXLANILMASI	10
3.11	ARXA PLAN GÖSTƏRİCİLƏRİNİN YOXLANILMASI.....	10
3.12	DÜZƏLDİCİ TƏDBİRLƏR.....	10
3.13	HESABAT VERMƏ.....	10
4	ƏMSTQ-DƏ MÜƏYYƏN EDİLMİŞ AZALTMA TƏDBİRLƏRİ	10
5	YOXLAMALAR VƏ DÜZƏLDİCİ TƏDBİRLƏR	42
5.1	ƏTRAF MÜHİT VƏ SOSIAL (ƏMS) MONİTORINQ TƏLƏBLƏRİ	42
5.2	MƏLUMAT KEYFİYYƏTİ.....	42
5.3	YOXLAMALAR.....	42
6	AUDİTLƏR.....	43
6.1	İCRA (TƏTBİQETMƏ).....	43
6.2	DÜZƏLDİCİ TƏDBİRLƏR.....	43

1 GIRIŞ

Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankı (AYİB və ya "Bank") Gəncə Çirkab Su Təmizləmə Qurğusunun (ÇSTQ) ("Layihə") tikintisi üçün Azərbaycan Dövlət Su Ehtiyatları Agentliyinə (ADSEA və ya "Şirkət") maliyyə vəsaiti ayırmağı nəzərdən keçirir. Təklif olunan Layihə, daha geniş Gəncə Su və Çirkab Su Çərçivə layihəsinin və Gəncə Yaşıl Şəhər Fəaliyyət Planı (YŞFP)¹ çərçivəsində həyata keçirilən Üstünlük verilən İnvestisiya Proqramının bir tərkib hissəsidir.

Dövlətə məxsus bir şirkət olan ADSEA, Gəncə şəhərində su təchizatı, çirkab sularının toplanması və kanalizasiya təmizlənməsi xidmətlərini göstərmək də daxil olmaqla, Azərbaycanda bütün su ehtiyatlarının idarə edilməsinə və nəzarətinə rəhbərlik etmək üçün 2023-cü ildə təsis edilmişdir. ADSEA Layihəni Gəncə filialının və Layihə İcra Bölməsinin dəstəyi ilə həyata keçirəcək.

ÇSTQ Layihəsi AYİB-in 2019-cu il Ətraf Mühit və Sosial Siyasətinə (ƏMS Siyasəti) uyğun olaraq "A" kateqoriyasına aid edilmişdir. Bu o deməkdir ki, təklif olunan Layihənin və əlaqədar infrastrukturun rəsmiləşdirilmiş və iştirakçı Ətraf Mühit və Sosial Təsirin Qiymətləndirilməsi (ƏMSTQ) sənədi tərtib edilməlidir. ƏMSTQ sənədləri minimum 120 gün müddətində ictimaiyyətə açıqlanmış və bu dövr ərzində tərəfdaşlarla məsləhətləşmələr aparılmışdır.

Bu sənəd Layihənin tikinti və istismar mərhələləri üçün hazırlanmış Ətraf Mühit və Sosial İdarəetmə Planını (ƏMSİP) təşkil edir və açıqlama dövrü ərzində tərəfdaşlar tərəfindən qaldırılmış məsələləri əks etdirmək məqsədilə yenilənmişdir.

2 ÜMUMİ BAXIŞ

ƏMSİP-in (Ətraf Mühit və Sosial İdarəetmə Planı) məqsədi, təsirin qiymətləndirilməsi prosesi zamanı müəyyən edilmiş azaltma tədbirlərinin layihənin icrası müddətində effektiv şəkildə həyata keçirilməsini və təsirləri nəzərdə tutulan şəkildə azaltmasını təmin etməkdir. Bir ƏMSİP-in effektiv olması üçün iki əsas elementi ehtiva etməlidir:

a) nəyə nail olunmalı olduğunu müəyyənləşdirmək (əsas ƏMS göstəricilərinə dair faktiki nəticələr), və

b) "a" bəndində göstərilən nəticələrə nail olmaq üçün nə edilməli olduğunu müəyyənləşdirmək.

ƏMSİP bu şəkildə hazırlanmışdır, lakin bu iki komponenti təqdim etməzdən əvvəl, ƏMSİP çərçivəsində idarəetmə dedikdə nəyin nəzərdə tutulduğunu müəyyənləşdirmək faydalıdır. Yəqin ki, ən yaxşı tanınan idarəetmə fəlsəfəsi Planlaşdır, Et, Yoxla və Tədbir Gör (Plan, Do, Check and Act) fəlsəfəsidir, həmçinin Deminq dövrəsi və ya PDCA (Planlaşdır, Et, Yoxla, Tədbir Gör) kimi tanınır. PDCA yanaşması çox sadə şəkildə aşağıdakılardan ibarətdir:

- nəyə nail olunmalı olduğunu müəyyənləşdirmək,
- nail olunmalı olanlara çatmaq üçün nə edilməli olduğunu müəyyənləşdirmək,
- planlaşdırılanlara faktiki olaraq nail olunub-olunmadığını yoxlamaq, və
- nail olunması nəzərdə tutulanlara nail olunmadığı hallarda tədbirlər görmək.

¹ AYİB. 2025. GrCF3 W2 – Gəncə Su və Çirkab Su. <https://www.ebrd.com/work-with-us/projects/psd/55197.html>

3 ƏMS İDARƏETMƏ ÇƏRÇİVƏSİ

3.1 Ümumi Baxış

ƏMS idarəetməsinə ümumi yanaşma **Şəkil 1**-də sxematik olaraq təsvir edilmişdir və aşağıdakı bölmələrdə daha ətraflı izah edilir.

3.2 Siyasət

ADSEA mövcud Korporativ ƏMS siyasətini beynəlxalq yanaşmalara və Beynəlxalq Maliyyə Təşkilatlarının (BMT) tələblərinə uyğunlaşma öhdəliyini daxil etmək üçün yeniləməlidir.

Və ya, alternativ olaraq, Layihəyə xas ƏMS Siyasətini (AYİB tələblərinə və müvafiq müddəalara uyğunluq öhdəliyi daxil olmaqla) ayrıca sənəd kimi hazırlamalıdır.

3.3 AYİB Tələbləri

ƏMSTQ-dən irəli gələn Layihəyə xas AYİB tələbləri ƏMSİP-də ətraflı şəkildə qeyd edilməlidir. Ətraf Mühit və Sosial Fəaliyyət Planı (ƏMSFP) ADSEA tərəfindən kredit müqaviləsinin bir hissəsi kimi götürülən yüksək səviyyəli öhdəlikləri detallandırır.

3.4 Layihə Təsirləri

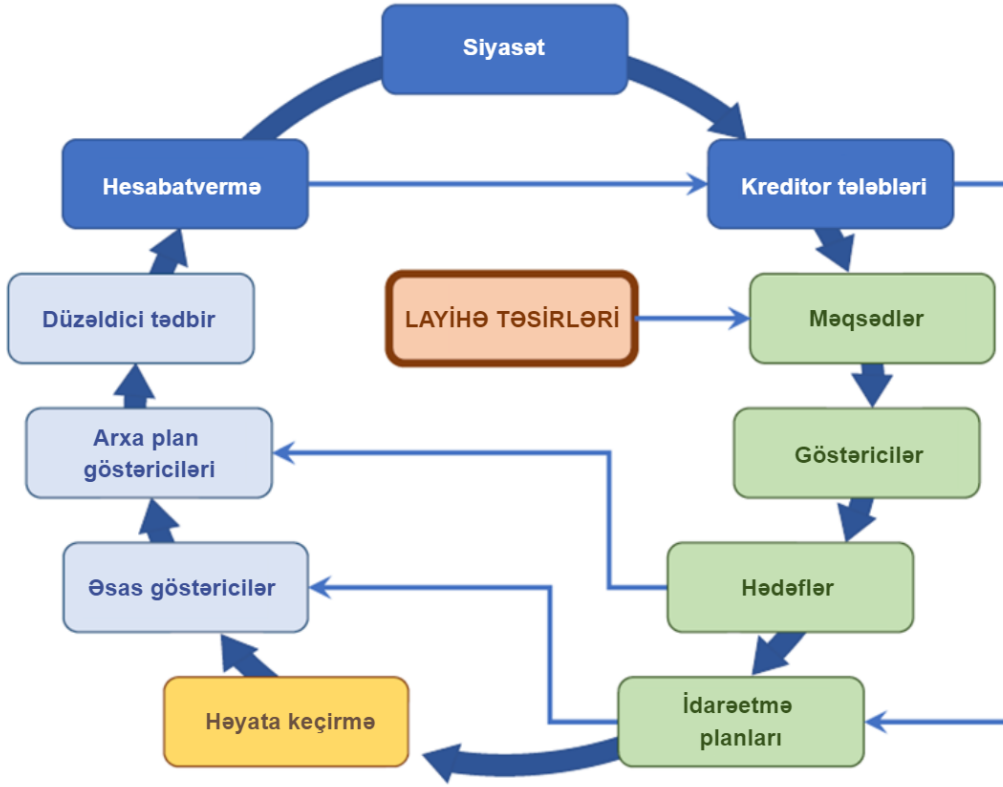
Layihə təsirləri Gəncə Çirkab Su Təmizləmə Qurğusu (ÇSTQ) üzrə aparılmış ƏMSTQ-dən irəli gəlir. Müəyyən edilmiş hər bir təsir (tək və ya birləşmiş) üçün nəticələrə əsaslanan məqsədlər aydın şəkildə ifadə edilməlidir.

3.5 Məqsədlər

Məqsədlər hər bir təsir sahəsi üçün mənfi təsirlərin qarşısının alınmasına və ya ən azı minimuma endirilməsinə, faydaların isə artırılmasına dair ümumi bir öhdəlik kimi göstərilir. Məqsədlər, aşağıdakı çərçivədə ətraflı şəkildə göstəriləndiyi kimi, ƏMS elementləri baxımından layihə tərəfindən nəyə nail olunmalı olduğunu əks etdirməlidir.

Nəticələrə Əsaslanan Məqsədlər Prinsipi

ƏMSTQ-lər (Ətraf Mühit və Sosial Təsirin Qiymətləndirilməsi) adətən bir sıra azaltma tədbirlərini ehtiva edir. Həmin azaltma tədbirləri vacib olsa da, tələb olunan nəticələrə nail olunacağına zəmanət vermir; lakin ən vacib olan məhz nəticələrdir. Məsələn, tozun azaldılması üçün azaltma tədbiri olaraq çınqıllı yollara su səpmək nəzərdə tutulursa, axtarılan nəticə su səpmək deyil, tozun qarşısını almaqdır. Tozun qarşısını almaq üçün eyni nəticəyə nail olmağın bir çox yolu var və adaptiv idarəetmə prinsipi (təkrarlansa belə) görülən işlərdə çevik olmağı, lakin nail olunması lazım olanı izləməkdə tamamilə qeyri-çevik olmağı nəzərdə tutur. Layihədəki mühəndislərə, nəticəyə nail olmaq üçün nə edilməli olduğunu diktə etmək əvəzinə, müəyyən edilmiş nəticəyə çatmağın optimal yollarını tapmaq üçün çeviklik verilməlidir. Əgər layihə faktiki ƏMS idarəetmə nəticələri əsasında ölçülürsə, o zaman azaltma tədbirləri, nəticə nə olursa olsun, sadəcə sonsuz təkrar olunmaq əvəzinə, işləyəne qədər uyğunlaşdırılmalıdır.

Şəkil 1. ÇSTQ üçün tövsiyə olunan ƏMS İdarəetmə Yanaşmasının Sxematik Təqdimatı.

3.6 Göstəricilər

Məqsədlər ümumi niyyəti detallandırsa da, məqsədə nail olunub-olunmadığını müəyyənləşdirmək üçün istifadə oluna bilən göstəricilər təyin edilməlidir.

3.7 Hədəflər

Hər bir göstərici üçün, məqsədin niyyətini mümkün qədər kəmiyyətə ifadə etməyə xidmət edən xüsusi hədəflər müəyyən edilməlidir. Məsələn, “maksimuma çatdırmaq” və ya “minimuma endirmək” kimi məqsədlər bu terminlərin tam olaraq nə anlama gəldiyini aydınlaşdırmaq üçün kəmiyyət baxımından ifadə edilə bilər.

3.8 İdarəetmə Planları

İdarəetmə planlarının məqsədi, hədəflərə çatmaq üçün tətbiq edilməli olan azaltma tədbirlərini ifadə etməkdir. İdarəetmə planları, nəticə hədəflərinə çatmaq və beləliklə də məqsədlərə nail olmaq üçün nə edilməli olduğunu aydınlaşdırır. Bir daha qeyd etmək lazımdır ki, bu azaltma planları nəticə hədəflərinə ardıcıl şəkildə nail olmaq məqsədilə layihə inkişaf etdikcə uyğunlaşdırıla bilər və uyğunlaşdırılmalıdır. Planlar zərurət yarandıqca dəyişdirilə bilər, lakin nəticə hədəfləri sabit qalmalıdır. Bu ƏMSTQ-də müəyyən edilmiş azaltma tədbirləri idarəetmə planları üçün minimum tələb kimi qəbul edilir və **Şəkil 1**-də sadalanır.

3.9 Həyata keçirmə

İdarəetmə planlarının icrası hər zaman ƏMSİP-in ən çətin hissəsidir. Bu səbəbdən idarəetmə planları azaltma tədbirlərinin nəyi, kim tərəfindən, harada və nə vaxt ediləcəyini detallı şəkildə göstərməlidir.

3.10 Əsas Göstəricilərin Yoxlanılması

Ətraf mühit və sosial (ƏMS) fəaliyyətinin monitorinqi həmişə tarixi xarakter daşıyır, çünki baş vermiş hadisələri əks etdirir. Əgər bir nəticə hədəfi əldə edilməyibsə, deməli, ən azı monitorinqin aparıldığı dövr üçün məqsədə çatılmayıb. Bu səbəbdən, nəticə məlumatları 'geridə qalan' kimi qəbul edilir. Geridə qalan göstəricilər nəyə nail olunduğunu (və ya olunmadığını) əks etdirir və buna görə də reaktivdir – başqa sözlə desək, geridə qalan göstəricilər "Biz işləri düzgün etdikmi?" sualını əks etdirir. Effektiv ƏMS idarəetməsi üçün, hədəflərə nail olunmasını təmin etmək üçün proaktiv yanaşma olaraq, aparıcı göstəricilər də müəyyən edilməlidir. Aparıcı göstəricilərin verdiyi sual isə: "Biz düzgün işlər gördükümü?" sadə dildə desək, aparıcı göstəricilər azaltma tədbirlərinin idarəetmə planlarında ətraflı göstərildiyi kimi faktiki olaraq həyata keçirilib-keçirilmədiyini əks etdirir.

3.11 Arxa Plan Göstəricilərinin Yoxlanılması

Arxa plan göstəricilər birbaşa məqsədlərlə əlaqəli müəyyən edilmiş göstəricilərdən və hədəflərdən irəli gəlir. Arxa plan göstəricilər, adətən, toz konsentrasiyaları, səs-küy, su keyfiyyəti konsentrasiyaları və sair kimi ƏMS keyfiyyət dəyişənləridir.

3.12 Düzəldici Tədbirlər

Əgər bir nəticə hədəfinə nail olunmayıbsa, bunun səbəbini nəzərdən keçirərkən iki sual cavablandırıla bilər: azaltma tədbiri qeyri-kafi idimi (geridə qalan) yoxsa azaltma tədbiri sadəcə həyata keçirilməyibmi (aparıcı)? Hər iki və ya bu ehtimallardan irəli gələrək, düzəldici tədbirlər müəyyən edilməli və həyata keçirilməlidir.

3.13 Hesabat Vermə

Sonuncu tələb, ƏMS idarəetməsini AYİB-ə tələb olunan şəkildə təqdim edilə bilən hesabatlarda rəsmiləşdirməkdir.

4 **ƏMSTQ-DƏ MÜƏYYƏN EDİLMİŞ AZALTMA TƏDBİRLƏRİ**

ƏMSTQ-də müəyyən edilmiş azaltma tədbirləri **Cədvəl 1**-də (oxuma asanlıqı üçün çoxsaylı səhifələrə bölünmüşdür) təqdim edilmişdir.)

Cədvəl 1. ƏMSTQ-də Müəyyən Edilmiş Layihə Mərhələləri və İcra Üzrə Məsuliyyətlərə Göre Azaltma Tədbirlərinin Xülasəsi

Təsir / Risk Kategoriyası	Environmental baseline		
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekti / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
Çatışmayan baza məlumatları.	Ətraf mühitin keyfiyyətinin yoxlanışı üçün təmsilçi baza (ilkin) məlumatları mövcud deyil, yəni ÇSTQ istismara verildikdən sonra onun təsirini kəmiyyətcə qiymətləndirməyin mümkün olmayacağı deməkdir.	<p>Dərhal baza ətraf mühit keyfiyyətinin monitorinqinə başlamaq, ÇSTQ-nin istismarı başlamazdan əvvəl baza məlumatlarının olmasını təmin etmək. Belə yoxlamalar aşağıdakıları əhatə etməlidir:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ətraf havanın keyfiyyəti Gündəlik orta: Ümumi bərk hissəciklər; Kükürd oksidləri; Azot oksidləri; Karbon monoksid; Hidrogen sulfid; Merkaptanlar; Ammiak. ▪ Su Keyfiyyəti Təmizlənmiş çirkab sularında monitorinq edilən çirkəndiricilərin faktiki konsentrasiyaları suvarma suları üçün müəyyən edilmiş limitlər daxilində olmalıdır: pH; asılı maddələr; BOT5; nitritlər (NO₂), nitratlar (NO₃); fosfatlar (PO₄); neft məhsulları, Koli-indeks. Sənaye tullantılarının şəhər kanalizasiya sisteminə təsadüfi axıdılmasını nəzərə alaraq, ağır metallar da daxil edilməlidir. ▪ Torpaq BOD5; nitritlər (NO₂); nitratlar (NO₃); fosfatlar (PO₄); neft məhsulları; Koli-indeks, ağır metallar. 	ADSEA Gəncə nəzarəti
Təsir / Risk Kategoriyası	Geologiya və torpaq		
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekti / Təhlükə	Təsir/risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ağacların və kolların kəsilməsi; təmizləmə və qamarlamanın aparılması; ▪ Münbit torpağın (üst qatın) qaldırılması və müvəqqəti yığılması; ▪ Nəqliyyat vasitələrinin və maşınların hərəkəti; 	Torpağın çirklənməsi və deqradasiyası, o cümlədən yuyulmaya və eroziyaya qarşı həssaslığın artması.	<p>Torpağın Bərpası Planını (TBP) hazırlamaq və tətbiq etmək, bu Plan aşağıdakıları əhatə etməlidir:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Mövcud yollardan istifadə etməklə və yamac kəsiklərindən qaçmaqla narahat edilmiş torpaq sahəsini minimuma endirmək; ▪ Torpağın (üst qat və alt qat) yığılması, tullantıların, yağların, kimyəvi maddələrin və digər tikinti materiallarının saxlanması üçün qurğular layihələndirmək; ▪ Üst torpağı ayrı, sıxılmamış şəkildə, münbit xüsusiyyətlərini itirməməsi üçün saxlamaq; ▪ Torpaq ehtiyatlarının yuyulmasının və eroziyasının qarşısını almaq; 	Tikinti Podratçısı / ADSEA Gəncə nəzarəti

Təsir / Risk Kategoriyası	Environmental baseline		
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekti / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
<p>nəqliyyat vasitələrinə və maşınlarla yanacaq doldurulması və müntəzəm texniki xidmət;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Xəndək qazıntıları və qazılmış materialın müvəqqəti yığılması; boruların və beton konstruksiyaların korroziyadan mühafizəsi; və ▪ Xəndəklərin doldurulması və üst qatın bərpası. 		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Üst qatın / münbit torpağın dərinliyini (torpaq istifadə növündən asılı olaraq) qeydə almaq və bu qeydlərdən zolağın dərinliyini planlaşdırmaq, torpağın mühafizəsi riskinin yumşaldılması və torpağın əvəzlənməsi və bərpasının monitorinqi üçün istifadə etmək; ▪ Yalnız istifadə zolağının iş sahələrində üst qatı təmizləmək – ehtiyat sahəsinin özündə təmizlənməyə ehtiyac yoxdur; ▪ Layihə ərazisinə daxil olan və çıxan hissələrdə drenaj və yamacların ətəyində eroziyadan mühafizə təmin etmək; ▪ Bərpa edilməli olan qazıntılar və xəndək üzərindəki münbit torpağı qaldırmaq, xəndəyin kənarına ayrıca yığmaq, xəndək kənarlarının doldurulmasını nəzərdə tutmaq, drenaj və eroziyadan mühafizəni təmin etmək; ▪ Alt torpaqların və ya idxal olunan materialın üst və münbit torpaqlarla (xüsusən də daşların kənd təsərrüfatı torpaqlarına qarışmasının qarşısını almaq) qarışmasının qarşısını almaq; ▪ Mümkün olduqda sıxılmanın qarşısını almaq və torpaq strukturunu və funksiyasını bərpa etmək üçün azaltma tətbiq etmək (məsələn, tikintidən sonra şumlama və səpin); ▪ Qazıntı zamanı torpaq profilinin xüsusiyyətlərini yoxlamaq (sübut kimi qeydə almaq) və keçiriciliyi zəif olan təbəqələri (qaya, sıx gillər və s.) müəyyən etmək, bu təbəqələri landşaftdakı funksiyalarının böyük ölçüdə bərpasını təmin etmək üçün yerinə bərpa etmək; ▪ Landşaft dizaynı və formalaşdırılmasından əvvəl idxal olunan materialı / qalıqları torpaqdan təmizləmək; ▪ Üst qat torpaq yerinə qoyulmazdan əvvəl alt torpaq qatlarının sıxılmasının aradan qaldırılmasını təmin etmək; ▪ Bərpa olunmuş ərazilərə lazımsız girişi qadağan etmək; ▪ Laboratoriya sınaqları torpaq keyfiyyətinin azalmasını göstərdikdə, torpağın bərpası üçün tədbirlər görmək; ▪ Eroziya riski olan sahələr varsa, torpaq ehtiyatlarını bitki örtüyü və hətta geomembranla örtmək; ▪ Alaq otları torpağı bağlamağa kömək edə bilər, lakin toxum verməmələri üçün müntəzəm olaraq qısa kəsilməlidirlər. 	

Təsir / Risk Kategoriyası	Environmental baseline		
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekti / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
		<p>Sızmaların Qarşısının Alınması Planını (SQAP) hazırlamaq və tətbiq etmək, bu Plan aşağıdakıları əhatə etməlidir:</p> <ul style="list-style-type: none"> Tikinti heyətinin vəzifə və məsuliyyətlərini müəyyənləşdirmək; Neft məhsullarını və kimyəvi maddələri ayrıca, ikincil məhdudlaşdırma qurğularının (secondary containments) və ya altlıqların üzərində qoyulmuş xüsusi çəlləklərdə / çənlərdə saxlamaq; Yağış suyunun ikincil məhdudlaşdırma sahəsinə daxil olmasının qarşısını almaq üçün bu sahələrin üstünü örtmək; Yağ, yanacaq və digər kimyəvi maddələrin doldurulmasını keçirməyən sərhədlənmiş ərazidə (impervious bunding) həyata keçirmək; Yağ və kimyəvi maddələrin saxlanması üçün nəzərdə tutulmuş obyektleri və həmin materialları daşıyan ağır yük maşınlarını müvafiq sızma dəstləri (spill-kits) və sızmaların aradan qaldırılması prosedurları ilə təmin etmək. 	
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekti / Təhlükə	Təsir/risk	Aspekt / Təhlükə	Təsir / Risk
<ul style="list-style-type: none"> Kanalizasiya lili (çöküntüsü) saxlanması/idarə edilməsi Təmizlənməmiş çirkab sularının axıdılması Normal istismar və texniki xidmət zamanı təhlükəli materialların, xüsusən yağların, yanacaqların və sürtkü yağlarının, eləcə də boyaların və həlledicilərin sızması/daşması. 	<ul style="list-style-type: none"> Layihə sahəsində torpağın birbaşa çirklənməsi; Kənd təsərrüfatı torpaqlarında dolayısı ilə çirklənmə, bu yerlərdə: <ul style="list-style-type: none"> Lil (çöküntü) gübrə kimi istifadə edilə bilər, və Təmizlənməmiş su suvarma üçün istifadə edilə bilər 	<p>Sızmaların Qarşısının Alınması Planını (SQAP) hazırlamaq/yeniləmək və tətbiq etmək:</p> <ul style="list-style-type: none"> Tikinti heyətinin vəzifə və məsuliyyətlərini müəyyənləşdirmək; Neft məhsullarını və kimyəvi maddələri ayrıca, ikincil məhdudlaşdırma qurğularının (containment) və ya altlıqların üzərində qoyulmuş xüsusi çəlləklərdə / çənlərdə saxlamaq; Yağış suyunun ikincil məhdudlaşdırma sahəsinə daxil olmasının qarşısını almaq üçün üstünü örtmək. Yağ, yanacaq və digər kimyəvi maddələrin doldurulmasını keçirməyən sərhədlənmiş ərazidə həyata keçirmək; <p>Yağ və kimyəvi maddələrin saxlanması üçün nəzərdə tutulmuş obyektleri və eyni materialları daşıyan ağır yük maşınlarını müvafiq sızma dəstləri (spill-kits) və sızmaların aradan qaldırılması prosedurları ilə təmin etmək.</p> <p>Lil İdarəetmə Strategiyasını hazırlamaq və tətbiq etmək, hansı ki buna daxildir:</p> <ul style="list-style-type: none"> Kanalizasiya lili kənd təsərrüfatında istifadə edilərkən ətraf mühitin və xüsusilə torpağın mühafizəsinə dair Aİ-nin 86/278/EEC 	Gəncədə ADSEA və ADSEA

Təsir / Risk Kateqoriyası	Environmental baseline		
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekti / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
		<p>Direktivinə uyğun olaraq, təmizlənmiş lildən kənd təsərrüfatı məqsədləri üçün istifadə şərtlərinin yerinə yetirilməsi, o cümlədən təmizlənmiş lildən torpaqla birbaşa təmasda olan və adətən çiy yeyilən meyvə və tərəvəz bitkilərinin (məsələn, kəpənək, kök) yetişdirilməsi üçün istifadəsinin qadağan edilməsi və s.</p> <ul style="list-style-type: none"> pH, həll olunmuş duzlar, ağır metallar və üzvi birləşmələr üzrə təmizlənmiş axıntı və lil ilə gübrələnmiş kənd təsərrüfatı torpaqlarında və yaşıl zolaqlarda monitoring proqramının tətbiqi, eləcə də lildən kənd təsərrüfatı məqsədləri üçün istifadə edilməzdən əvvəl onun müntəzəm kimyəvi analizlərinin aparılması. 	
		<p>Əgər lil cəmiyyətə verilsə, tələb olunan lil təhlükəsizliyinin monitoringi də daxil olmaqla, lildən gübrə kimi istifadə imkanlarını qiymətləndirmək. Mümkün olmadıqda, istifadə edilməyən lilin təhlükəsiz saxlanması üçün nəzarət tədbirlərini tətbiq etmək.</p>	
		<p>Təmizlənməmiş axıntı sularının suvarma üçün satışını və istifadəsini dayandırmaq (ən gec 2026-cı ilin yayına qədər).</p>	
		<p>ÇSTQ (Çirkab Su Təmizləmə Qurğusu) istismara başladıqdan sonra, ADSEA (Azərbaycan Dövlət Su Ehtiyatları Agentliyi) təmizlənmiş suyun keyfiyyətinə və onun suvarma üçün təhlükəsiz istifadəsinə nəzarət etməlidir.</p>	
Təsir / Risk Kateqoriyası	Yerüstü və qrunut suları		
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekti / Təhlükə	Təsir/risk	Aspekt / Təhlükə	Təsir / Risk
<ul style="list-style-type: none"> Təhlükəli materialların, xüsusən də yağların, yanacaqların və sürtkü yağlarının, həmçinin boyaların və həlledicilərin, tikinti tullantısı sementinin, korroziyaya qarşı 	<ul style="list-style-type: none"> Səth sularının çirklənməsi, bu da su mühitinə (su hövzəsinə) və biotaya (canlılara) təsir göstərə bilər; Yeraltı suların çirklənməsi, bu da ictimai sağlamlığa təsir göstərə bilər. 	<p>Tikinti Təhlükəli Materiallar və Sızmaların Qarşısının Alınması və Əks Tədbirlərin İdarəetmə Planını hazırlamaq və tətbiq etmək, bu Plan aşağıdakıları əhatə etməlidir:</p> <ul style="list-style-type: none"> Bütün təhlükəli materialların yaxşı beynəlxalq təcrübəyə olaraq düzgün şəkildə saxlanılmasını, ötürülməsini, daşınmasını və istifadəsini təmin etmək; Yanacaq doldurma, sızma riskini minimuma endirən şəkildə aparılmalıdır, məsələn, kəsmə açarları damcı tutucu altlıqlar həddindən artıq doldurulmadan mühafizə və s. istifadə edilməklə; 	<p>Tikinti Podratçısı / ADSEA Gəncə nəzarəti</p>

Təsir / Risk Kategoriyası	Environmental baseline		
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekti / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
<p>maddələrin və digərlərinin sızması/daşması;</p> <ul style="list-style-type: none"> Boru kəmərinin təzyiç sınağı üçün istifadə olunan suyun axıdılması. 		<ul style="list-style-type: none"> Yanacaq məhsullarının əl ilə sifonlaşdırılmasına və ya boşaldılmasına yol verilməməlidir. Yanacaq məhsulları bir qabdan digərinə yalnız nasosdan istifadə etməklə köçürülə bilər; Əgər sızma baş verərsə, dərhal dayandırılmalı və sızmanın tez və effektiv şəkildə təmizlənməsi üçün əks tədbirlər həyata keçirilməlidir; Bütün su yolları yalnız Üfüqi İstiqamətləndirilmiş Qazma (ÜİQ) tətbiq edilməklə keçilməlidir. Layihədə su yollarının qazılmasına icazə verilməyəcək; Təzyiç sınağı üçün istifadə olunan su, suyun səth sularına axıdılmasından əvvəl onu çirkləndirəcək hər hansı qalıq kimyəvi maddə ehtiva etməməlidir. Əgər təzyiç sınağı üçün istifadə olunan su çirklənibse, səth sularına axıdılmazdan əvvəl təmizləne biləcək bir sistemə verilməlidir; Layihədə istifadəsinə icazə verilməyən materialları, o cümlədən Monreal Protokolu və sonrakı konvensiyalarla qadağan edilmiş maddələri, davamlı üzvi çirkləndiriciləri və s. müəyyən etmək və podratçılara təqdim edilən ekoloji spesifikasiyaya daxil etmək; Gələcək dəyişikliklərin qiymətləndirilə biləcəyi bir baza (ilkin) məlumatı təmin etmək üçün xəndək qazıntıları və ya çay keçidləri nəticəsində təsirlənəcək yeraltı və səth sularının keyfiyyətini və xüsusiyyətlərini müəyyən etmək; Qəbul edən suyun həssaslığına uyğun su keyfiyyəti və axın hədəflərini müəyyən etmək ki, tikintinin təsirləri monitorinq oluna və düzəldici tədbirlər vaxtında həyata keçirilə bilsin; Pompalayaraq çıxarılan bütün yeraltı suları çöktürmə hovuzu və ya süzgəcdən (filtrasiyadan) keçirməklə lildən təmizləmək; Tikinti zamanı səth drenajını idarə etmək ki, doldurulmuş torpağın və üst qatın yuyulmasının və/və ya axıntı suyunun lillənməsinin qarşısı alınsın; Tikinti fəaliyyətlərindən təsirlənə biləcək parametrlər üzrə aşağı axın boyunca davamlı su keyfiyyəti monitorinqini aparmaq və suyun keyfiyyətində dəyişikliklər aşkar edildikdə, zəruri hallarda işin 	

Təsir / Risk Kateqoriyası	Environmental baseline		
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekti / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
		dayandırılması daxil olmaqla, dərhal düzəldici tədbirlər həyata keçirmək.	
Layihə Mərhələsi	Fəaliyyətlər		
Aspekt / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gəncə çirkab sularının ÇSTQ-də təmizlənməsi (proses); ▪ Kanalizasiya lili (çöküntüsü); ▪ Təmizlənməmiş çirkab sularının axıdılması və ya sızması; ▪ Müntəzəm istismar və texniki xidmət zamanı təhlükəli materialların, xüsusən də yağların, yanacaqların və sürtkü yağlarının, həmçinin boyaların və həlledicilərin sızması və ya daşması. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Səth Sularına Təsir <ul style="list-style-type: none"> -Su keyfiyyəti barədə məlumat olmasa da, hazırda Gəncənin təmizlənməmiş axıntı sularını qəbul edən Qoşqarçay çayının yüksək dərəcədə çirkləndiyi güman edilə bilər. -ÇSTQ (Çirkab Su Təmizləmə Qurğusu) Gəncə çirkab sularını təmizləyəcək. Təmizlənməmiş axıntıların Qoşqarçay çayına axıdılması dayandırılacaq və bu da səth sularına böyük müsbət təsir göstərəcək. -Açıq axıntı kanalının bağlanması ilə əlavə müsbət təsir təmin olunacaq. ▪ Yeraltı Sulara Təsir <ul style="list-style-type: none"> -Yerli icmanın içməli su quyularının və onların layihə sahəsinə yaxınlığı su çirklənməsinə qarşı yüksək həssaslığı nəzərdə tutur. -Əgər lil sahədə düzgün idarə edilməzsə, və/yaxud lil saxlama yerində qəza baş verərsə, Ziyadlı kəndindəki quyuların çirklənmə riski mövcuddur. 	<p>Çirkab su təmizlənməsinin müsbət təsirini artırmaq üçün:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Effektiv Sahədaxili İdarəetməni Hazırlamaq və Tətbiq Etmək, buna daxildir: <ul style="list-style-type: none"> • Heyətin vaxtında işə qəbulu və hərtərəfli təlimi (o cümlədən müntəzəm ƏHS (Ətraf Mühit, Sağlamlıq və Təhlükəsizlik) təlimləri); • Bütün iş təsvirlərinin, texniki və proses təlimatlarının mövcudluğu və onlara ciddi əməl edilməsi; • Açıq axıntı kanalından istifadə edilməməsi (təmizlənmədən sonra belə); • və s. -Su Monitorinqi Proqramını Tətbiq Etmək, buna daxildir: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Axıntı suyunun keyfiyyəti – təmizlənməmiş çirkab sularındakı monitorinq edilən çirkləndiricilərin konsentrasiyaları suvarma suları üçün müəyyən edilmiş limitlər daxilində olmalıdır: ▪ pH; asılı maddələr; BOT5 (5 günlük bioloji oksigen tələbatı); nitritlər (NO₂), nitratlar (NO₃); fosfatlar (PO₄); neft məhsulları, Koli-indeks. -Lil İdarəetmə Strategiyasını Hazırlamaq və Tətbiq Etmək, buna daxildir: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Kanalizasiya lili kənd təsərrüfatında istifadə edilərkən, ətraf mühitin və xüsusilə torpağın mühafizəsinə dair Aİ-nin 86/278/EEC Direktivinə uyğun olaraq, təmizlənməmiş lildən kənd təsərrüfatı məqsədləri üçün istifadə şərtləri, o cümlədən təmizlənməmiş lildən torpaqla birbaşa təmasda olan və adətən çiy yeyilən meyvə və tərəvəz bitkilərinin (məsələn, kəpənək, kök) yetişdirilməsi üçün istifadəsinin qadağan edilməsi və s. ▪ Lillə gübrələnmiş kənd təsərrüfatı torpaqlarında və yaşıl zolaqlarda pH, həll olunmuş duzlar, ağır metallar və üzvi birləşmələr üzrə təmizlənməmiş axıntı və lil üçün monitorinq proqramının tətbiqi, eləcə də lildən kənd təsərrüfatı məqsədləri üçün istifadə edilməzdən əvvəl onun müntəzəm kimyəvi analizlərinin aparılması. -Sızmaların Qarşısının Alınması Planını (SQAP) Hazırlamaq/Yeniləmək və Tətbiq Etmək 	ADSEA Gəncə
Təsir / Risk Kateqoriyası	Havanın keyfiyyəti		
Layihə Mərhələsi	Tikinti		

Təsir / Risk Kateqoriyası	Environmental baseline		
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekti / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Toz; ▪ Nəqliyyat vasitələrindən və maşınlardan çıxan boru qazı tullantıları (karbon qazı, karbon monoksid, azot oksidləri və aromatik karbohidrogenlər); ▪ Qaynaq tüstüləri; <ul style="list-style-type: none"> ▪ Kimyəvi tüstüləri. 	<p>Hava keyfiyyətində dəyişikliklər</p> <p>Dola yolla Təsirlər (Risklər):</p> <ul style="list-style-type: none"> • İnsan sağlamlığına mənfi təsirlər; və • Yaşayış mühitinə potensial mənfi təsirlər. 	<p>Mənfi ətraf hava keyfiyyəti təsirlərini minimuma endirmək üçün Tikinti Atmosfer Emissiyalarına Nəzarət və İdarəetmə Planını hazırlamaq və tətbiq etmək lazımdır:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Tikinti avadanlıqlarına və nəqliyyat vasitələrinə texniki xidmət göstərilməlidir. ▪ Nəqliyyat vasitələrinin və maşınların boş yerə işləməsinə (idling) icazə verilməməlidir. ▪ Qırıla bilən materiallar (friable materials) daşınarkən ağır nəqliyyat vasitələrinin banı örtülü saxlanılmalıdır. ▪ Asfaltlanmamış yollarda nəqliyyat vasitələrinin sürəti məhdudlaşdırılmalıdır. ▪ Güclü küləklər zamanı qazıntı, torpaq işləri və digər toz yaranan fəaliyyətlər məhdudlaşdırılmalıdır. ▪ Ərazidəki və ərazidən kənar torpaq yollara, xüsusən qazıntı və digər torpaq işləri zamanı müntəzəm su səpilməlidir. ▪ Qazıntı və doldurma (backfilling) arasındakı müddət minimuma endirilməlidir. ▪ Qırıla bilən materiallar və münbit torpağın müvəqqəti yığıldığı yerlər su keçirməyən çadırlara (canvas) altında saxlanılmalıdır. ▪ Küləyin yaratdığı tozu məhdudlaşdırmaq üçün münbit torpaq yığınlarının üzərində bitki örtüyünün əkilməsi təmin edilməlidir. ▪ Ərazidə yanğın və yandırma qadağan edilməlidir. ▪ Yerli hava keyfiyyətinin pisləşdiyi vəziyyətlərdə (məsələn, duman və atmosfer temperaturu inversiyaları kimi) avadanlıq və maşınların istismarı qadağan edilməlidir. ▪ İşçilərin yüksək məruz qalma riski olduğu yerlərdə Fərdi Mühafizə Vasitələrindən (FMV), xüsusən də toz maskalarından və respiratorlardan istifadə təmin edilməlidir. ▪ Bundan əlavə, ÇSTQ-nin detallı layihələndirilməsi başa çatdıqdan sonra həmin layihə üzrə əlavə qoxu riskinin modeləşdirilməsi aparılmalıdır. Modeləşdirmənin nəticələri tərəfdaşlara təqdim edilməlidir. 	<p>Tikinti Podratçısı / ADSEA Gəncə nəzarəti</p>
Layihə Mərhələsi	Fəaliyyətlər		
Aspekt / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Çirkab su təmizlənməsi prosesindən yaranan atmosfer emissiyaları, yəni havalandırma çənlərindən (aeration 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Qoxu riski 	<p>Düzgün layihələndirilmiş və yaxşı idarə olunan Çirkab Su Təmizləmə Qurğusu (ÇSTQ) əhəmiyyətli qoxu emissiyaları yaratmamalıdır. Bu, ümumiyyətlə, Layihənin layihələndirilməsində və istismarında Ən Yaxşı Mövcud Texnikaların (ƏYMT) istifadəsi ilə əldə edilir, buna daxildir:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Bioloji prosesləri aerob şəraitdə saxlamaqla, hidrogen-sulfidin və digər pis qoxulu birləşmələrin əmələ gəlməsinin qarşısını almaq; 	<p>ADSEA Gəncə, ADSEA-nın (baş ofis) dəstəyi ilə</p>

Təsir / Risk Kateqoriyası	Environmental baseline		
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekti / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
tanks), çirkab su çöktürmə çənlərindən (sedimentation tanks) və çirkab su təmizləyici qurğulardan, eləcə də əmələ gələn lill (çöküntü) yığınlardan gələn emissiyalar.		<ul style="list-style-type: none"> Əsas təmizləmə aqreqlarının örtülməsi və ventilyasiyası; Sorulmuş (çıxarılmış) havanın biofiltrlər və ya skraberlər (yuyucular) vasitəsilə təmizlənməsi; və Müntəzəm texniki xidmətin və lillin idarə edilməsinin təmin edilməsi. 	
Təsir / Riskin Kateqoriyası	İQ (İstixana Qazları) emissiyaları		
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekt / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
<ul style="list-style-type: none"> Tikinti maşınlarının və ağır nəqliyyat vasitələrinin istifadəsi birbaşa CO₂ emissiyalarına səbəb olacaq. ÇSTQ-nin tikintisi həmçinin beton və polad daxil olmaqla, istehsalı gizli (əmələ gəlmə) İQ (İstixana Qazları) emissiyalarına malik olan xeyli miqdarda tikinti materialları tələb edir. Tikinti materiallarındakı gizli emissiyalar potensial olaraq əhəmiyyətlidir, çünki Layihə kontekstində aşağı emissiyalı alternativlər (məsələn, yaşıl polad və beton) sadəcə olaraq mövcud deyil. 	Tikinti üçün İQ emissiyaları əhəmiyyətsiz hesab edilir.		Tikinti Podratçısı / ADSEA-nın (Baş Ofis) nəzarəti

Təsir / Risk Kateqoriyası	Environmental baseline		
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekti / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
Layihə Mərhələsi	Fəaliyyətlər		
Aspekt / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
<ul style="list-style-type: none"> ÇST (Çirkab Su Təmizləmə) prosesi ilə əlaqəli emissiyalar (Əhatə dairəsi 1 emissiyaları); ÇSTQ (Çirkab Su Təmizləmə Qurğusu) tərəfindən istehlak edilən elektrik enerjisi ilə əlaqəli emissiyalar (Əhatə dairəsi 2 emissiyaları). 	<ul style="list-style-type: none"> Aparılan təhlillər İQ emissiyalarına görə illik xalis 81,000 ton CO₂ həcmində qənaət (yəni, ÇSTQ-nin elektrik enerjisi istehlakı nəzərə alındıqdan sonra) olduğunu göstərir. 	<p>Layihənin İQ emissiyalarına müsbət təsiri aşağıdakılarla daha da gücləndirilə bilər:</p> <ul style="list-style-type: none"> Günəş (fotovoltaik) enerjisi istehsalı qurğularının quraşdırılması; Lilin utilizasiyası. <p>Lildən yaranan İQ emissiyaların daha da azaldılması mümkündür, lakin mövcud layihə konfigurasiyası üçün nəzərdə tutulmamışdır.</p>	ADSEA Baş Ofis
Təsir / Riskin Kateqoriyası	Tullantılar		
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekt / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
<ul style="list-style-type: none"> Tikinti tullantılarının əsas kateqoriyaları aşağıdakılardır: Məişət bərk tullantıları; Artıq qazıntı materialı (spoil – torpaq qazıntılarından yaranan artıq material); Bitki tullantıları; Qablaşdırma tullantıları; Söküntü tullantıları 	<ul style="list-style-type: none"> Müxtəlif təsirlər mövcuddur, o cümlədən torpağın, səth sularının və yeraltı suların çirklənməsi, hava keyfiyyəti və qoxu riskləri, və bununla əlaqədar olaraq ümumi ətraf mühit keyfiyyətinə və ictimai sağlamlığa təsirlər. Tullantılar həmçinin yanğın riski yarada bilər. Təsirlər sahədə və yaxın ətrafda baş verəcək, lakin həm də əlaqəli nəqliyyat hərəkəti və tullantıların bələdiyyə tullantı poliqonunda yerləşdirilməsi (utilizasiyası) 	<p>Tullantı İdarəetməsi Planını hazırlamaq və tətbiq etmək, buna daxildir:</p> <ul style="list-style-type: none"> Tikinti tullantılarının kateqoriyalar üzrə proqnozları, gözlənilən həcmələri və utilizasiya (kənarlaşdırma) metodları. Ərazidə və ya kənarında tullantıların saxlanması yerləri, konteynerləri və şərtləri üçün müddəalar. Ərazidəki tullantı saxlama obyektləri üçün ekoloji, yanğın, sağlamlıq və təhlükəsizlik qaydaları. Tullantı idarəetmə iyerarxiyasına (qarşısının alınması, minimuma endirilməsi, təkrar istifadə, təkrar emal (recycling), enerji bərpası və kənarlaşdırma) nail olmaq üçün tələb olunan tədbirlər. Tullantıların təhlükəsiz daşınması. Qəzalara (sızmalar və ya daşmalar) cavab tədbirləri. Heyətə dair tələblər və vəzifələr. 	Tikinti Podratçısı / ADSEA Gəncə nəzarəti

Təsir / Risk Kategoriyası	Environmental baseline		
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekti / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
(tikinti qırıntıları); • Metal qırıntıları; • Beton tullantıları; ▪ İşlənmiş qaynaq çubuqları; ▪ sızmış yağlar, sürtkü yağları və yanacaq, habelə örtük və korroziyadan qorunma üçün tələb oluna bilən digər təhlükəli materiallar şəklində təhlükəli tullantılar	nəticəsində yarana bilər.	<ul style="list-style-type: none"> Tullantı inventarının və kənarlaşdırma (utilizasiya) qeydlərinin aparılması. <p>Tikintidən əvvəl tullantı saxlama obyektlərinin dəqiq yerləri müəyyən edilməli və tullantıların ayrı-ayrı toplanması/saxlanması üçün sahələr təyin edilməlidir. Tullantı saxlama obyektləri kənar şəxslərin girişinin qarşısını almaq üçün hasarlanmalıdır. Tullantı idarəetmə fəaliyyətlərində iştirak edən işçilər Tullantı İdarəetməsi Planının tələblərinə dair tam təlim keçməlidirlər.</p>	
Layihə Mərhələsi	Fəaliyyətlər		
Aspekt / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət

Təsir / Risk Kategoriyası	Environmental baseline		
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekti / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
<p>Proses tullantılarına daxildir:</p> <ul style="list-style-type: none"> Çirkab su qəbuledicisindən çıxarılan qum; Barmaqlıqlardan (grids) çıxarılan iri tullantılar; Lil <p>Lil Layihənin əsas tullantı axınıni təşkil edir.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Tullantılardan yaranan təsirlərə torpağın, səth sularının və yeraltı suların çirklənməsi, hava keyfiyyəti və qoxu riskləri, eləcə də dolayı yolla ictimai sağlamlığa təsirlər daxildir. Tullantı yanğın riski də yarada bilər. Lilin təkrar istifadəsi oxşar risklər yaradır. Potensial təsirlər lilin yekun utilizasiyası (kənarlaşdırılması) üçün aydın strategiyanın olmaması ilə daha da güclənir. 	<p>Tullantı İdarəetməsi Proqramını (istismar üçün) hazırlamaq və tətbiq etmək, buna daxildir:</p> <ul style="list-style-type: none"> Bütün müvafiq tullantı axınları üçün tullantı idarəetmə proseduru hazırlamaq və tətbiq etmək; ÇSTQ (Çirkab Su Təmizləmə Qurğusu) istismarı üçün heyəti təhlükəli tullantıların təhlükəsiz idarə edilməsi üzrə təlimatlandırmaq; Obyekti tullantıların ayrı-ayrı toplanması/saxlanması üçün konteynerlərlə təchiz etmək və yerlərini müəyyənləşdirmək; Çirkab su təmizləmə əməliyyatlarını və tullantı yaranma həcmələrini nəzərə alaraq təhlükəli tullantı pasportlarını yeniləmək; İxtisaslaşmış tullantı idarəetmə (kənarlaşdırma, təkrar emal və utilizasiya) şirkətlərini təyin etmək. <p>Qarışıq məişət tullantıları, sənaye obyektlərinin təmizlənməsindən yaranan zibillər, barmaqlıqlardan çıxarılan iri tullantılar və çirkab su qəbuledicisindən çıxarılan qum kimi tullantı axınlarının əksəriyyəti kommunal xidmətlər tərəfindən sahədən kənarlaşdırıla və bələdiyyə tullantı poliçonunda təhlükəsiz şəkildə utilizasiya edilə bilər. Plastik tullantılar və istifadə olunmuş LED-lər təkrar emal və təhlükəsiz yekun utilizasiya üçün ixtisaslaşmış şirkətlər tərəfindən kənarlaşdırılmalıdır.</p> <p>Lil həcmi suyun kənarlaşdırılması və qurudulması yolu ilə azaldılacaq, daha sonra müvəqqəti olaraq sahədə saxlanılacaq. Sonrakı utilizasiya bələdiyyə poliçonunda da baş verə bilər. Potensial riskləri və mənfi təsirləri (çirklənmə, poliçon tutumunun azalması) daha da minimuma endirmək üçün Lil İdarəetmə Strategiyasını hazırlamaq və tətbiq etmək lazımdır, buna daxildir:</p> <ul style="list-style-type: none"> Hazırlanmaqda olan Azərbaycanın ümummilli lil idarəetmə planına diqqətlə nəzarət etmək və bu planda müəyyən edilmiş təcrübəni tətbiq etmək. Mühəndislik və əməliyyat idarəetmə nəzarətləri vasitəsilə lilin utilizasiya sahələrindən sızma suyunun (leachate) sahədən kənara miqrasiyasının qarşısını almaq. Mühəndislik nəzarətlərinə izolyasiya sistemləri (lining systems), sızma suyunun toplanması və kənarlaşdırılması, zərurət yarandıqda isə yekun örtük/kapatma (final cover/capping) daxildir. Əməliyyat idarəetmə nəzarətlərinə quru lillə təmasın qarşısını almaq üçün yağış sularının yönləndirilməsi, maye tullantıların və ya yüksək nəmli materialların məhdudlaşdırılması, gündəlik torpaq örtükləri və ya müvəqqəti geomembranlar kimi əməliyyat örtüklərinin tətbiqi və sızma 	ADSEA Gəncə

Təsir / Risk Kateqoriyası	Environmental baseline		
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekti / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
		<p>suyunun idarəetməsinin effektivliyini təmin etmək üçün monitoring daxildir.</p> <ul style="list-style-type: none"> Kanalizasiya lilindən kənd təsərrüfatında istifadə ediləcəyi halda, ətraf mühitin və xüsusilə torpağın mühafizəsinə dair Al-nin 86/278/EEC Direktivinə uyğun olaraq, təmizlənmiş lildən kənd təsərrüfatı məqsədləri üçün istifadə şərtləri, o cümlədən təmizlənmiş lildən torpaqla birbaşa təmasda olan və adətən çiy yeyilən meyvə və tərəvəz bitkilərinin (məsələn, kəhl, kök) yetişdirilməsi üçün istifadəsinin qadağan edilməsi və s. Kənd təsərrüfatı sahələrində və lillə gübrələnmiş yaşıl zolaqlarda torpağı pH, həll olunmuş duzlar, ağır metallar və üzvi birləşmələr üzrə monitoring etmək üçün təmizlənmiş axıntı və lilin monitoringi proqramı, eləcə də kənd təsərrüfatına tətbiq edilməzdən əvvəl lilin müntəzəm kimyəvi analizləri. Əgər təmizlənmiş axıntı keyfiyyəti A1 direktivinə uyğun gəlmədiyi üçün kənd təsərrüfatında istifadə mümkün olmazsa, ADSEA çirkləndiricilərin mənbələrini müəyyən etməli və kənd təsərrüfatı istifadəsini asanlaşdırmaq üçün bu mənbələrdən axıntı keyfiyyətinin yaxşılaşdırılmasını təmin etməlidir. Əgər lilin poliqonda utilizasiyası məcburidirsə, lilin poliqon utilizasiyası üçün məqbul olmasını təmin etmək və məqbul olduğu halda, poliqonun ömrünü əhəmiyyətli dərəcədə azaltmamaq üçün ən qısa müddətdə poliqon utilizasiyasının mərhələli şəkildə dayandırılması üçün vaxtla məhdudlaşdırılmış proqram müəyyən etmək. <p>Kənd təsərrüfatında lilin təkrar istifadəsi, uzunmüddətli, tercihen milli, idarəetmə strategiyasının çirkab sularında ağır metalların və çirkləndiricilərin azaldılması, standartların tətbiqi və fermerlər arasında maarifləndirmə kimi məsələləri həll etdiyi təqdirdə mümkündür. Lil həmçinin torpağın bərpası və ya meşəçilik üçün də nəzərdən keçirilə bilər. Hər hansı torpaq tətbiqi çirkləndiricilərin monitoringini əhatə etməli və bitki qida maddələrinin ehtiyaclarını ödədiyi halda torpağın, səth və yeraltı suların keyfiyyətinin qorunmasını təmin etməlidir.</p>	
Təsir / Riskin Kateqoriyası	Səs-küy və vibrasiya		
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekt / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
<ul style="list-style-type: none"> Maşınların Səs-küyü Mexaniki vibrasiya 	<ul style="list-style-type: none"> Narahatçılıq (Nuisance) Binalara Vibrasiya Zərəri 	Tikinti Səs-küyünün İdarə Edilməsi Planını hazırlamaq və tətbiq etmək lazımdır, buna daxildir:	Tikinti Podratçısı /

Təsir / Risk Kategoriyası	Environmental baseline		
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekti / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tikinti sahəsindən proqnozlaşdırılan və ya ölçülən səs-küy təsirləri ən həssas qəbuledicidə (reseptor) tətbiq edilən səs-küy səviyyəsi qaydasını üstələyə biləcəyi halda səs-küyün qarşısının alınması tətbiq edilməlidir. ▪ Səs-küyə nəzarət mənbədə tətbiq edilməlidir. ▪ Səs-küyün azaldılması seçimlərinə daxildir: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Tikinti işlərinin saatlarının, o cümlədən nəqliyyatın yalnız iş günləri və gündüz saatları ilə (səhər 7:00-dan axşam 6:00-a qədər) məhdudlaşdırılması; və ▪ Nəqliyyat vasitələrindən gələn səs-küyə nəzarət etmək üçün sürətin məhdudlaşdırılmasından istifadə edilməsi. ▪ Şikayətlərin mexanizminin tətbiq edilməsi və şikayətlərə cavab verilməsi. ▪ Səs-küyü azaltmaq üçün nəqliyyat vasitələrinə və maşınlara müntəzəm profilaktik texniki xidmətin göstərilməsini təmin etmək. ▪ Həddindən artıq səs-küyün vaxtında aradan qaldırılması üçün nəqliyyat vasitələri və maşınlarda müntəzəm yoxlamalar aparmaq. ▪ Ehtiyac olduqda tikinti işləri zamanı mobil səs-küy mühafizə ekranları quraşdırmaq. ▪ Yüksək səs-küy yaradan avadanlıqların eyni zamanda istifadəsindən qaçmaq. ▪ Təsirlənə biləcək sakinləri (Ziyadlı kəndi) planlaşdırılan tikinti fəaliyyətləri və müddəti barədə qabaqcadan məlumatlandırmaq. ▪ Vibrasiya üçün əlavə azaltma tədbirləri nəzərdə tutulmayıb. 	ADSEA Gəncə nəzarəti
Layihə Mərhələsi	Fəaliyyətlər		
Aspekt / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ÇSTQ-nin texnoloji prosesi, o cümlədən qum filtrləri, ilkin qatılaşdırıcılar, lilin suyunun kənarlaşdırılması və 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Yaxınlıqdakı ev təsərrüfatları üçün səs-küyə məruz qalma / səs-küy narahatçılığı. 	<p>Səs-küy Monitoringi Planını (Ətraf Mühitin Monitoringi Proqramının bir hissəsi kimi) hazırlamaq və tətbiq etmək.</p> <p>ÇSTQ-dəki nasosların və digər elektrik avadanlıqlarının mexaniki aspektdən saz vəziyyətdə olmasını təmin etmək. Belə avadanlıqlar anormal səs-küy yaratmağa başlarsa, dərhal texniki xidmət göstərilməli və təmir edilməlidir.</p>	ADSEA Gəncə

Təsir / Risk Kateqoriyası	Environmental baseline		
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekti / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
üfürücü qurğular.			
Təsir / Riskin Kateqoriyası	Biomüxtəliflik		
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekt / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Yaşayış mühitlərinin (habitatlardan) fiziki məhv edilməsi; ▪ Səs-küy; ▪ Vibrasiya; ▪ Hava çirklənməsi; ▪ İşıq. 	<ul style="list-style-type: none"> • Yaşayış mühitlərinin (habitatlardan) məhv edilməsi və bununla əlaqədar növlərin potensial itirilməsi. • Heyvanların narahat edilməsi. • Bitki yarpaqları və iynələrinin üzərindəki toza görə fotosintezin pozulması; heyvanların çıxış qazlarını udması. • Həşəratların cəlbi, köçəri quşların və kəpənəklərin istiqamətini itirməsi (disorientation), gecə heyvanlarının yirticilik riskinin artması. 	<p>Aşağıdakı azaltma və/və ya idarəetmə tədbirlərini özündə ehtiva edən Biomüxtəlifliyin İdarə Edilməsi Planı (BİİP) hazırlayın:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Prioritet Bitki Növləri: ▪ ÇSTQ sahəsinin şərq sərhədində yerləşən Genişyarpaqlı Pambıqotu (<i>Eriophorum latifolium</i> Hoppe) hasarlanaraq qorunmalıdır. ▪ ÇSTQ sahəsinin şərq sərhədində yerləşən ağac xiyabanı, cərgələri, canlı hasarları və kiçik ağaclıqları hasarla qorumaq. Bu, digər ağac növləri arasında, xüsusilə Şərq Çinarını (<i>Platanus orientalis</i> L.) qoruyacaq. Əkinə yararlı torpaqlarda və sahələrdəki ağaclar və canlı hasarlar müxtəlif heyvan növləri üçün yaxşı yaşayış mühitləridir (habitatdır). ▪ Tikinti başlamazdan əvvəl, endemik, relik və nəslə kəsilmə təhlükəsi altında olan növlərə xüsusi diqqət yetirməklə, tikinti sahəsinin ətraflı floristik tədqiqatını aparmaq; belə növlər aşkar edilərsə, toxumları toplamaq və uyğun şəraitdə saxlamaq, sonra onları Layihə sahəsindəki və ya bitişik ərazilərdəki yaşıl sahələrə əkmək. Kök yumrulu (rhizomatous) növlər müvəqqəti tədbir kimi digər ərazilərə köçürülə, daha sonra isə ilkin sahəyə geri gətirilə bilər. ▪ Prioritet Heyvan Növləri: ▪ Tikintidən əvvəl, atılmış binalarda olan fauna üçün alternativ yaşayış mühiti (habitat) yaratmaq. ▪ Belə alternativ yaşayış mühiti, söküntü qırıntıları ilə tamamlanan böyük qayaları yığmaqla yaradıla bilər (söküntü qırıntılarının böyük parçalar şəklində saxlanması təmin edilməlidir). Böyük parçaların əhəmiyyəti sürünənlər üçün künc-bucaqlar, yuvalar və gizlənmə yerləri 	Tikinti Podratçısı / ADSEA-nın (Mərkəz) və Gəncə nəzarəti

Təsir / Risk Kategoriyası	Environmental baseline		
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekti / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
		<p>yaratmaqdadır. Daha böyük parçalar həm də sürünənlərin günəş şüalarına məruz qala biləcəyi günəşlənmə yerləri yaradır. Alternativ yaşayış mühitləri otlu sahələrə və ya əlaq otlu bitki örtüyü olan dinc ərazilərə bitişik/qoşulmalıdır.</p> <ul style="list-style-type: none"> Atılmış binaların sökülməsinə başlamazdan əvvəl, atılmış binalarda olan bütün (və ya ən azı əksəriyyətinin) sürünənləri, xüsusən də Avropa Qızıl Kərtənkələsini (<i>Pseudopus (Ophisaurus) apodus</i>), Qafqaz Zümrüdü Kərtənkələsini (<i>Lacerta strigata</i>) və Qırmızıqarın Təlxəni (<i>Dolichophis schmidtii</i>) tapmaq və tutmaq üçün 'axtarış və xilas etmə' əməliyyatı aparılmalıdır. Bu əməliyyat yüksək zəhərli Levantin Gürzəsinin (<i>Macrovipera lebetina</i>) potensial mövcudluğuna görə bir ilan mütəxəssisini əhatə etməlidir. Levantin Gürzəsi nümunələri aşkar edilərsə, onlar tutulmalı və Layihə sahəsindən və yaşayış məntəqələrindən kənarında (tercihen Mingəçevir-Türyançay Zümrüd sahəsinin ərazisinə) uyğun yaşayış mühitlərinə köçürülməlidir. Axtarış və xilas etmə əməliyyatında tutulan sürünənlər tutulduqdan sonra mümkün qədər tez alternativ/əvəzedici yaşayış mühitinə buraxılmalıdır. Bütün proses təhlükəsiz tutulma, müvəqqəti saxlama və sonra buraxılmasını təmin etmək üçün növ üzrə mütəxəssis tərəfindən nəzarət edilməlidir. Tikintidən əvvəl isti aylarda (aprel-oktyabr) ÇSTQ sahəsi tədqiq edilməli ki, Yunan (Aralıq dənizi) tısbağası (<i>Testudo graeca</i>) nümunələri və ya yuvaları olmasın. Əgər tikinti sahəsinin yaxınlığında tapılırsa, nümunələr tutulmalı və uyğun yaşayış mühitlərinə köçürülməlidir. Boru kəməri dəhlizi üçün mövcud drenaj kanalından istifadə etməkdən qaçınmaq və birbaşa fiziki təsirlərin qarşısını almaq üçün dəhlizi bir neçə metr kənarından çəkmək. Əgər boru kəməri dəhlizinin mövcud drenaj kanalını izləməkdən başqa yolu yoxdursa, kanal boyu yaşayan Damaqalı Suilanı (<i>Natrix tessellata</i>), Adi Suilanı (<i>Natrix natrix</i>) və amfibiya növlərinin yumurtalarına və balalarına zərər verməmək üçün xəndək payızda (lakin qış yuxusunda olan heyvanlardan qaçınmaq üçün noyabrın ortalarından gec olmayaraq) qazılmalıdır. 	

Təsir / Risk Kateqoriyası	Environmental baseline		
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekti / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
		<ul style="list-style-type: none"> Növlərin olmamasını təsdiqləmək və nümunələr müşahidə olunarsa onları köçürmək üçün ÇSTQ tikinti sahəsi ətrafındakı ərazilər fevraldan sentyabr ayına qədər tədqiq edilməlidir. İşçilər üçün minimum olaraq aşağıdakıları əhatə edən Davranış Kodeksi hazırlamaq: Ümumiyyətlə qanunsuz ovçuluğu, lakin xüsusilə ÇSTQ sahəsinə yaxın yollarda Prioritet Növlərin (Qara Qırqovul (Black Francolin) və Boz Kəklik (Gray Partridge)) ovlanmasını qadağan etmək. İşçi Davranış Kodeksinə əməl edilməsinə nəzarət etmək və lazım gəldikdə əməl edilməsi və icra tədbirlərini həyata keçirmək. 	
Layihə Mərhələsi	Fəaliyyətlər		
Aspekt / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
<ul style="list-style-type: none"> Təmizlənmiş çirkab suyun axıdılması (discharge); Lilin saxlanması üçün təmizləmə sahəsi 	<ul style="list-style-type: none"> Çayda suyun keyfiyyətində və növ tərkibində/nisbətində dəyişikliklər. Yaşayış mühitlərinin (habitatların) məhv edilməsi və növlərin potensial itirilməsi. Torpağın, səth və yeraltı suların çirklənməsi. 	<p>Biomüxtəlifliyin İdarə Edilməsi Planı (BİİP) hazırlayın:</p> <p>Prioritet Bitki Növləri:</p> <ul style="list-style-type: none"> Hazırda lil saxlama sahəsində yerləşən iki ədəd Eldar Şamı (Pinus eldarica) qorunmalıdır. Əgər ağaclar qoruna bilməzsə, onlar başqa bir yerdə əvəzlənməlidir. ÇSTQ sahəsindən cənub-qərbdə (əkinə yararlı torpaqda) yerləşən Eldar Şamı (Pinus eldarica) qorunmalıdır. <p>Prioritet Heyvan Növləri:</p> <ul style="list-style-type: none"> Tikintidən əvvəl, lil saxlama sahəsinin bütün ərazisində faunanı (və əvvəllər müəyyən edilməmiş floranı) aşkar etmək, tutmaq və köçürmək üçün axtarış və xilas etmə əməliyyatı aparılmalıdır. Nadir, nəslə kəsilmə təhlükəsi altında olan və ya təhlükəli heyvanlara rast gəlmə hallarında tətbiq olunacaq davranış qaydaları hazırlanmalı və ÇSTQ heyəti bu qaydaların tətbiqi üzrə müntəzəm təlimləndirilməlidir. <p>Qeyd: Tısbağa kimi prioritet heyvan növləri sahəyə müntəzəm daxil olarsa, uyğunlaşdırıcı idarəetmə prinsiplərindən istifadə edilərək sonradan uyğun bir maneə (barrier) quraşdırıla bilər.</p> <p>Xatırlatma: Tullantı hissəsində lilin utilizasiya sahəsindən sızma suyunun (leachate) sahədən kənara axıdılmasının qarşısını almağı əhatə edən Lil İdarəetmə Strategiyası tələb olunur.</p>	ADSEA-nın Mərkəzi / ADSEA Gəncə

Təsir / Risk Kateqoriyası	Environmental baseline		
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekti / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
Təsir / Riskin Kateqoriyası	Landşaft və Vizual Estetika		
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekt / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
<ul style="list-style-type: none"> Landşaftın fiziki transformasiyası 	<ul style="list-style-type: none"> Vizual təsirlər 	Tikinti zamanı vizual təsirləri effektiv şəkildə azaldacaq heç bir azaltma tədbiri yoxdur.	Heç bir tədbir tələb olunmur
Layihə Mərhələsi	Fəaliyyətlər		
Aspekt / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
<ul style="list-style-type: none"> Vizual qavrayışlar 	<ul style="list-style-type: none"> Vizual təsirlər 	<ul style="list-style-type: none"> Müvəqqəti torpaq istifadəsi sahələri tikinti başa çatdıqdan sonra əvvəlki vəziyyətinə bərpa edilməlidir. Buna axıdılma kanalının və ÇSTQ-nin tikintisindən müvəqqəti təsirlənmiş sahələr daxildir. Bu, həmçinin tikinti başa çatdıqdan dərhal sonra müvəqqəti pozulmuş ərazilərin (məsələn, tikinti materiallarının saxlanması sahələri) bərpası daxil ola bilər, o cümlədən münbit torpağın və bitki örtüyünün bərpası. ÇSTQ-nin ətrafına 15 metrədən 20 metrə qədər enində yaşıl bufer zolağı əkmək. 	ADSEA Gəncə
Təsir / Riskin Kateqoriyası	Yerli İqtisadiyyat və Gəlirlər		
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekt / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
<ul style="list-style-type: none"> Zəruri mallar və xidmətlər təmin etmək üçün yerli kiçik və orta müəssisələr daxil olmaqla, bizneslərlə müqavilələr bağlamaq. 	<ul style="list-style-type: none"> Gəlirlərin artırılması və əhəlinin rifahının yüksəldilməsinə töhfə verilməsi; Mövcud yerli müəssisələr tərəfindən təmin edilən bəzi yerli mallara və xidmətlərə tələbatın artması; Güman edilən əlavə (zəncirvari) təsirlərə Layihənin yerli təchizatçıların və subpodratçıların gəlirlərinin artması daxildir 	Tikinti Podratçısını (layihələndirmə inkişafı zamanı) hazırlamağa və (tikinti mərhələsində) tətbiq etməyə məcbur etmək (öhdəlik vermək) ki, Milli Qanunvericiliyə və AİİB PT1/PT2-yə uyğun Satınalma Planı hazırlansın; bu Plan xidmət/məhsul tələblərinə cavab verməklə yerli satınalmaları maksimallaşdırmağı hədəfləyəcək.	Tikinti Podratçısı / ADSEA Gəncə nəzarəti

Təsir / Risk Kateqoriyası	Environmental baseline		
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekti / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
Layihə Mərhələsi	Fəaliyyətlər		
Aspekt / Təhlükə	Impact/risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
<ul style="list-style-type: none"> Suvarma məqsədləri üçün təmizlənmiş axıntı suyunun təmin edilməsi; Təmizlənməmiş çirkab sularına çıxışın olmaması; Boru kəmərinin texniki xidmət işləri üçün xam və tikinti materiallarının tədarükü / kiçik həcmli satınalma; Vergilərin və sosial ödənişlərin ödənilməsi. 	Yerli kənd təsərrüfatı məhsullarının keyfiyyəti yaxşılaşacaq; suvarma üçün yalnız təmiz sudan istifadə ediləcək.	<p>ÇSTQ (Çirkab Su Təmizləmə Qurğusu) dizayn sənədlərini Azərbaycan qanunvericiliyinə, AYİB PT-lərinə (Performans Tələbləri) və YBST-yə (Yaxşı Beynəlxalq Sənaye Təcrübəsi) uyğun şəkildə hazırlamaq və səlahiyyətli orqanlar tərəfindən təsdiqlətmək;</p> <ul style="list-style-type: none"> ÇSTQ-ni Layihə sənədlərinə, o cümlədən ƏMSFP-yə (Ətraf mühit və sosial fəaliyyət planı) və ƏMSİP-yə (Ekoloji və Sosial İdarəetmə Planı) uyğun olaraq tikmək və istismar etmək; Səlahiyyətli orqanla birlikdə Layihə ərazisində torpağın çirkənməsi üzrə tədqiqat aparmaq; <p>Tədqiqat nəticələrinə ictimai çıxışı təmin etmək və ƏMSİP-yə uyğun olaraq ÇSTQ ərazisindəki kənd təsərrüfatı torpaqlarının çirkənməsinin davamlı monitorinqini aparmaq.</p>	ASWRA Ganja
Təsir / Riskin Kateqoriyası	Yerli Məşğulluq və Əmək Bazarı		
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekt / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
<ul style="list-style-type: none"> ÇSTQ (Çirkab Su Təmizləmə Qurğusu) tikintisinə işçi qüvvəsinin cəlb edilməsi (birbaşa və dolayı yolla). 	<ul style="list-style-type: none"> Məşğulluğun artırılması; Əmək bazarının gücləndirilməsi; Təchizat zəncirləri, nəqliyyat vasitələrinə texniki xidmət, nəqliyyat xidmətləri və digərləri daxil olmaqla, köməkçi sektorlarda dolayısi ilə məşğulluq imkanları. 	<p>Layihənin müsbət təsirlərini gücləndirmək üçün aşağıdakı tədbirlər təklif olunur:</p> <ul style="list-style-type: none"> Milli qanunvericiliyə, AYİB PT-lərinə (Performans Tələbləri) və ADSEA-nın (Azərbaycan Dövlət Su Ehtiyatları Agentliyi) İnsan Resursları Siyasətinə uyğun İşə Qəbul Siyasəti hazırlamaq (tikintidən əvvəl) və tətbiq etmək; Tikinti Podratçısını İşə Qəbul Proseduru hazırlamağa, tikinti başlamazdan ən azı bir ay əvvəl təsdiqləməyə və tətbiq etməyə məcbur etmək. İşə Qəbul Proseduru, digər məsələlərlə yanaşı, aşağıdakıları əhatə etməlidir: 	Tikinti Podratçısı / ADSEA Gəncə nəzarəti

Təsir / Risk Kateqoriyası	Environmental baseline		
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekti / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
		<ul style="list-style-type: none"> Tikinti heyəti üçün ixtisas və bacarıq səviyyələrinin müəyyən edilməsi; Yerli işçi qüvvəsinin ixtisasına uyğun olaraq prioritetləşdirilməsi; Potensial yerli işçi qüvvəsi üçün təlimlərin daxil edilməsi; Tikinti işçilərinin sonrakı məşğulluq perspektivlərini artırmaq üçün onlara işləmələri barədə arayış/təsdiq məktubu və bacarıq/təlim qeydlərinin verilməsinin tələb edilməsi; Tikinti mərhələsində mövcud məşğulluq imkanları və tələb olunan ixtisaslar barədə vaxtında məlumatın verilməsi. 	
Layihə Mərhələsi	Fəaliyyətlər		
Aspekt / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
<ul style="list-style-type: none"> Uzunmüddətli iş yerlərinin yaradılması (Texniki-iqtisadi Əsaslandırma (TİƏ) əsasən 21 daimi heyət) 	<ul style="list-style-type: none"> Məşğulluğun artması və əmək bazarının güclənməsi. 		ADSEA Gəncə / ADSEA Mərkəzi Nəzarət
Təsir / Riskin Kateqoriyası	İnfrastruktur və İctimai Xidmətlər		
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekt / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
<ul style="list-style-type: none"> Əsas yollarda və kənd yollarında ağır nəqliyyat vasitələrinin hərəkətinin artması. ÇSTQ sahəsində tikinti avadanlıqları üçün elektrik enerjisinə tələbatın müvəqqəti artması. Yeraltı infraqururura 	<ul style="list-style-type: none"> Yol səthinin deqradasiyası, toz çirklənməsi, tıxac və ictimai nəqliyyat (avtobus) və məktəb avtobusu xidmətlərində müvəqqəti fasilə; Transformatorun həddindən artıq yüklənməsi və ya elektrik xətlərinə təsadüfi ziyan dəyməsi səbəbindən qısamüddətli elektrik təchizatı fasilələri baş verə bilər ki, bu da ev təsərrüfatlarına və su təchizatı 	<p>Sürət limitlərini, alternativ marşrutları, ictimaiyyətin pik saatlarından yayınmaq üçün iş cədvəlini və tikinti başlamazdan ən azı iki həftə əvvəl tikinti nəqliyyatının hərəkəti barədə sakinlərə məlumat verilməsini əhatə edən Nəqliyyatın İdarə Edilməsi Planını hazırlamaq və tətbiq etmək.</p> <ul style="list-style-type: none"> ÇSTQ (Çirkab Su Təmizləmə Qurğusu) sahəsində, axıntı boru kəmərinin marşrutu və giriş yollarında elektrik, qaz və su infraqururunun yerlərini müəyyən etmək və onlardan yayınmaq üçün ətraflı layihələndirmə mərhələsində kommunal xidmətlərin 	Tikinti Podratçısı / ADSEA Gəncə nəzarəti

Təsir / Risk Kateqoriyası	Environmental baseline		
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekti / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
<p>(qaz infrastrukturu, su təchizatı və digər kommunal xidmətlər) potensial müdaxilə (interference).</p> <ul style="list-style-type: none"> Arteziyan quyularının və suvarma kanalının pozulması və ya çirklənməsi riski. Tikinti işçi qüvvəsindən əlavə bərk tullantıların yaranması. 	<p>nasoslarının işinə təsir göstərir;</p> <ul style="list-style-type: none"> Qaz xətlərinə təsadüfən ziyan dəyərsə, müvəqqəti qaz təchizatı kəsilmələri və ya sızmalar baş verə bilər; Torpaq işləri səbəbindən kəndlərin su təchizatı sistemlərinin potensial çirklənməsi və ya pozulması; 100-ə qədər işçidən yaranan əlavə bərk tullantılar, yerli tullantıların toplanması və poliqon tutumu üzərində qısamüddətli təzyiq yaradır. 	<p>tədqiqatını aparmaq. Layihənin tikintisi və istismarı zamanı xidmətlərin davamlılığını təmin etmək.</p> <ul style="list-style-type: none"> Su təchizatı sistemində pozulmaları minimuma endirmək üçün arteziyan quyularında suyun keyfiyyətinə nəzarət etmək. Çirklənmə halında alternativ su təminatı seçimi (məsələn, su maşınları) təmin etmək. Ərazidə tullantıların toplanmasını təmin etmək və tullantıların təsdiq olunmuş poliqonda utilizasiyasını təmin etmək. Tikinti başa çatdıqdan sonra istifadə edilmiş ictimai yolları layihədən əvvəlki və ya daha yaxşı vəziyyətə bərpa etmək. 	
Layihə Mərhələsi	Fəaliyyətlər		
Aspekt / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
<ul style="list-style-type: none"> ÇSTQ-nin (Çirkab Su Təmizləmə Qurğusu) istismarı ilə əlaqədar nəqliyyat hərəkəti. Sistemin həddindən artıq yüklənməsinin və ya kəsilməsinin qarşısını almaq üçün stabil təchizat tələb edən daha yüksək elektrik enerjisi tələbatı. Təmizləmə prosesləri uğursuz olarsa və ya daşqınlar baş verərsə, arteziyan su quyularının çirklənməsi riski. 	<ul style="list-style-type: none"> Toz çirklənməsi və xüsusilə kənd yollarında tıxac. Daha yüksək enerji tələbatı transformatorların həddindən artıq yüklənməsi və ya elektrik xətlərinə təsadüfi ziyan dəyməsi nəticəsində qısamüddətli fasilələrə səbəb ola bilər ki, bu da ev təsərrüfatlarına və suvarma nasoslarının işinə təsir göstərir. ÇSTQ-də (Çirkab Su Təmizləmə Qurğusu) sistem nasazlıqları və ya daşqınlar nəticəsində təmizlənməmiş və ya qismən təmizlənmiş çirkab suları arteziyan quyuları daxil olmaqla, yerli su mənbələrinə daxil ola bilər. Bu, həmin ərazilərdə suyu 	<ul style="list-style-type: none"> Kifayət qədər təchizatı təmin etmək və həddindən artıq yüklənmənin qarşısını almaq üçün layihələndirmə mərhələsində elektrik infrastrukturunun gücü qiymətləndirilməlidir. Arteziyan quyularında və suvarma kanallarında suyun keyfiyyətinə nəzarət etmək. İstismar nasazlıqları (məsələn, daşqın, sistemin sıradan çıxması) üçün Fövqəladə Hallara Cavab Planını hazırlamaq və tətbiq etmək. 	

Təsir / Risk Kategoriyası	Environmental baseline		
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekti / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
<ul style="list-style-type: none"> ÇSTQ-nin daimi heyətindən əlavə bərk tullantıların yaranması. 	çirkləndirə bilər, ev təsərrüfatları üçün sağlamlıq riskləri yarada və bu quyulardan asılı olan kənd təsərrüfatı suvarmasına təsir göstərə bilər.		
Təsir / Riskin Kategoriyası	İşçilərin Əməyin Mühafizəsi və Təhlükəsizliyi (ƏMT)		
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekt / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
<ul style="list-style-type: none"> Nəqliyyat vasitələrinin və maşınların hərəkəti. Dərin qazıntılar. Hündürlükdə işləmək. Toz və nəqliyyat vasitələrindən çıxan tüstüyə məruz qalma. Səs-küy. Şiddətli hava şəraiti (isti və ya soyuq). Qövs qaynağın məruz qalma. Asılmış yüklər və, Gərginlik altında olan dövrələr. 	<ul style="list-style-type: none"> Zədələnmələr və xəstəlik əlamətləri aşağıdakıları əhatə edə bilər: <ul style="list-style-type: none"> Yıxılmalar, Sürüşmələr və Büdrəmələr: Tikinti meşələrində, nərdivanlarda və ya damlarda işləmək, eləcə də qeyri-bərabər səthlər, qırıntılar və ya dartmanın olmaması səbəbindən eyni səviyyədə yıxılmalar Vurucu Təhlükələr: İşçilər hərəkət edən nəqliyyat vasitələri, ağır avadanlıqlar və ya yuxarıdan düşən əşyalar tərəfindən vurula bilər Tutulma/Aralıqda Qalma Hadisələri: Hərəkət edən maşınlar, əşyalar və ya uçan konstruksiyalar arasında tutulma, əzilmə və ya sıxılma. Elektrik Təhlükələri: Açıq və ya nasaz naqillər, avadanlıqlar və düzgün olmayan elektrik işləri ilə təmas elektrik cərəyanı vurmasına, yanığa və yanğınlara səbəb ola bilər. 	<p>Aşağıdakıları əhatə edən Tikinti Əməyin Mühafizəsi və Təhlükəsizliyi (ƏMT) İdarəetmə Planı hazırlamaq və tətbiq etmək:</p> <ul style="list-style-type: none"> Bütün tikinti fəaliyyətləri üçün potensial təhlükələri müəyyən etmək məqsədilə ƏMT risk qiymətləndirilməsi aparmaq. Azaltma tədbirləri hər bir təhlükə üçün azaltma iyerarxiyasına əsaslanaraq planlaşdırılmalıdır, burada təhlükənin aradan qaldırılması prioritetdir və Fərdi Mühafizə Vasitələrindən (FMV) istifadə son çıxış yolu kimi nəzərdən keçirilməlidir. Podratçı yerli ƏMT qanunvericiliyinə və ƏMT, eləcə də fərdi mühafizə vasitələrinin istifadəsi ilə bağlı Aİ Direktlərinə (89/654/EEC, 89/656/EEC, 89/686/EEC və 2009/104/EC) riayət etməyə məcbur edilməlidir. İşçilərin tapşırıqları yerinə yetirmək üçün sağlamlığını və bacarığını qiymətləndirmək – məsələn, hündürlükdən qorxan işçilərin hündürlükdə işləməyə təyin edilməməsinin təmin etmək. Xüsusilə tikinti təhlükələrinə şamil edilən və lazımı fəvqəladə hallar zamanı cavab və xilasetmə avadanlığının təminatını və saxlanmasını özündə əks etdirən fəvqəladə hallara cavab planlarının hazırlanması (aşağıya bax). Fəvqəladə hallara cavab vermək üçün kifayət qədər ilk yardım təlimi keçmiş əməkdaşların olması. İş yerində sağlamlıq və təhlükəsizliyin idarə edilməsi üzrə xüsusi personal təliminin tətbiqi, o cümlədən rəhbərliyin ƏMT-yə sadiqliyi barədə aydın mesajı özündə əks etdirən kommunikasiya proqramı. 	

Təsir / Risk Kateqoriyası	Environmental baseline		
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekti / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Təhlükəli Materiallara Məruz Qalma: Toz, həlledici dumanları, nəqliyyat vasitələrindən, qurğulardan və maşınlardan yayılan emissiyaların udulması tənəffüs problemlərinə, ağciyər xəstəlikləri və xərçəng kimi uzunmüddətli xəstəliklərə səbəb ola bilər. Boyalar, yapışqanlar və digər kimyəvi maddələrə məruz qalma dəri qıcıqlanmasına, tənəffüs problemlərinə və zəhərlənməyə gətirib çıxara bilər. ▪ Səs-küy və Vibrasiya: Uzun müddət səs-küyə məruz qalma daimi eşitmə itkisinə səbəb ola bilər. Fasiləsiz elektrik alətlərindən və titrəyən avadanlıqlardan istifadə isə əl-qol vibrasiyası sindromu (HAVS) kimi tanınan sinirlərə və qan damarlarına zərər verə bilər. ▪ Ağır Maşın və Avadanlıqlar: Kranlar, yükləyicilər və digər ağır avadanlıqlarla bağlı qəzalar ciddi xəsarətlərə və ya ölümlərə səbəb ola bilər. ▪ Uçqunlar: Qeyri-sabit xəndəklər, qazıntılar və ya bina konstruksiyaları işçilərin üzərinə uça və ağır xəsarət və ya ölümə səbəb ola bilər. ▪ Digər Risklər: Ağır materialların əl ilə və ya maşınlarla qaldırılması nəticəsində zədələr yarana bilər. Təkrarlanan hərəkətlər və ya narahat 	<p>Kommunikasiya proqramı həmçinin iş növbələri başlamazdan əvvəl gündəlik Təhlükəsizlik üzrə qısa təlimat iclasları (toolbox talks) kimi müntəzəm görüşləri əhatə etməlidir.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ İş yerində davranış müşahidəsi prosesləri daxil olmaqla, davranış aspektlərinin sağlamlıq və təhlükəsizlik idarəetməsinə inteqrasiyası. ▪ Təhlükəsiz iş şəraiti üçün adekvat işıqlandırmanın təmin edilməsi. ▪ Təhlükəli sahələrdə, qurğularda, materiallarda, təhlükəsizlik tədbirlərində, təcili çıxışlarda və digər bu kimi sahələrdə nişanlama beynəlxalq standartlara uyğun olmalıdır. ▪ Alternativlərin təhlükəni və ya məruz qalmanı tamamilə aradan qaldıra və ya kifayət qədər azalda bilmədiyi hallarda, işçilər və ziyarətçilər lazımi FMV (Fərdi Mühafizə Vasitələri) ilə, habelə onların düzgün saxlanması və istifadəsi üzrə təlimat və monitorinqlə təmin edilməlidir. Tətbiq edilə bilən FMV, minimum olaraq, qulaq, göz və əl qorunması ilə yanaşı, təhlükəsizlik dəbilqələrini və ayaqqabılarını əhatə edir. ▪ Təhlükəli tapşırıqların yerinə yetirilməsi üçün iş icazəsi sistemi tətbiq etməklə fəaliyyətlərə nəzarət etmək. ▪ İş sahəsinin və avadanlıqların müntəzəm yoxlanılması və texniki xidməti. ▪ Bütün tikinti sahəsində ilk yardım dəstlərinin, yanğınsöndürənlərin və FMV-nin (Fərdi Mühafizə Vasitələrinin) adekvat mövcudluğunu və saxlanmasını təmin etmək. ▪ Bütün tikinti sahəsində daima yaxşı səliqə-səhmanı təmin etmək ▪ Tikinti sahələrinə girişə nəzarət ▪ Tikinti sahəsində və ətrafında maksimum sürətləri təyin etmək, işçilərin nəqliyyat vasitələri üçün xüsusi dayanacaq sahələri ayırmaq və yalnız arxaya parklanmağı tətbiq etmək ▪ Zərurət olmadıqca işçilərin qazıntılara daxil olmasının qarşısını almaq və zəruri olduqda isə uçqunun qarşısını almaq üçün qazıntı tərəflərinin müvafiq şəkildə bərkidilməsini təmin etmək ▪ Avadanlıqların istehsalçı standartlarına uyğun saxlanmasını və Səs azaldıcı maneələr (noise baffles) quraşdırılmasını təmin etmək ▪ Səs-küylü maşınların yaxınlığında işləyən insanlar üçün məruz qalma vaxtlarını azaltmaq 	

Təsir / Risk Kateqoriyası	Environmental baseline		
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekti / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
	pozalar skelet-əzələ xəsarətlərinə (erqonomika) səbəb ola bilər. Həddindən artıq temperatur istiliklə bağlı xəstəliklərə və ya soyuğa məruz qalmaya səbəb ola bilər. Psixososial təhlükələrə stress və digər psixi sağlamlıq problemləri daxildir.	<ul style="list-style-type: none"> İşçiləri müvafiq eşitmə qoruyucuları ilə təmin etmək Narkotik və Alkoqol Siyasətini tətbiq etmək Sahə işçilərinə və onların ailələrinə profilaktik müalicə (məsələn, peyvənd, sağlamlığın monitorinqi) təmin etmək. İşçilər arasında sağlam həyat tərzini təşviq etmək, o cümlədən spirtli içki qəbulunun məhdudlaşdırılması, siqaretdən imtina, sağlam qidalanma və təhlükəsiz cinsi əlaqə kimi mövzuları əhatə etmək. 	
Layihə Mərhələsi	Fəaliyyətlər		
Aspekt / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
<ul style="list-style-type: none"> Nəqliyyat vasitələrinin və maşınların hərəkəti. Hündürlükdə işləmək. Şiddətli hava şəraiti (isti və ya soyuq). Təhlükəli heyvanlar. Gərginlik altında olan dövrələr (live circuits). Qapalı məkanlar (confined spaces). Asfiksiya (boğulma) riski. Təhlükəli (potensial olaraq qoxusuz) qazlar, və Yanğın və partlayış (risk). 	<ul style="list-style-type: none"> Müxtəlif ağırlıq dərəcəli xəsarətlər, o cümlədən ağır zədələnmə, daimi əlillik, ölüm və insan sağlamlığına mənfi təsirlər. 	<p>Aşağıdakıları əhatə edən İstismar Əməyinin Mühafizəsi və Təhlükəsizliyi (ƏMT) İdarəetmə Planı hazırlamaq və tətbiq etmək:</p> <ul style="list-style-type: none"> Bütün fəaliyyətlər üçün potensial təhlükələri müəyyən etmək məqsədilə ƏMT risk qiymətləndirilməsi aparmaq. Azaltma tədbirləri hər bir təhlükə üçün azaltma iyerarxiyasına əsaslanaraq planlaşdırılmalıdır, burada təhlükənin aradan qaldırılması prioritetdir və FMV-dən (Fərdi Mühafizə Vasitələri) istifadə son çıxış yolu kimi nəzərdən keçirilməlidir. Yerli ƏMT qanunvericiliyinə və ƏMT, eləcə də fərdi mühafizə vasitələrinin istifadəsi ilə bağlı Aİ Direktlərinə (89/654/EEC, 89/656/EEC, 89/686/EEC və 2009/104/EC) riayət edilməsi. İşçilərin tapşırıqları yerinə yetirmək üçün sağlamlığı və bacarığı (məsələn, hündürlükdən qorxan işçilərin hündürlükdə işləməyə təyin edilməməsini təmin etmək) müəyyən edilməli və məqsədəuyğun şəkildə tətbiq edilməlidir. İşçilər arasında təhlükəsiz sürücülüyün təşviqi və monitorinqi. Xüsusilə istismar təhlükələrinə şamil edilən və lazımı fəvqəladə hallar zamanı cavab və xilasetmə avadanlığının təminatını və saxlanmasını özündə əks etdirən fəvqəladə hallara cavab planlarının hazırlanması. Fəvqəladə hallara cavab vermək üçün kifayət qədər ilk yardım təlimi keçmiş əməkdaşların olması. İş yerində sağlamlıq və təhlükəsizliyin idarə edilməsi üzrə xüsusi personal təliminin tətbiqi, o cümlədən rəhbərliyin ƏMT-yə sadiqliyi barədə aydın mesajı özündə əks etdirən kommunikasiya proqramı. 	ADSEA Gəncə / ADSEA Mərkəzi Nəzarət

Təsir / Risk Kateqoriyası	Environmental baseline		
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekti / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
		<p>Kommunikasiya proqramı həmçinin iş növbələri başlamazdan əvvəl gündəlik "alətlər qutusu" söhbətləri (toolbox talks) kimi müntəzəm görüşləri əhatə etməlidir.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ İş yerində davranış müşahidəsi prosesləri daxil olmaqla, davranış aspektlərinin sağlamlıq və təhlükəsizlik idarəetməsinə inteqrasiyası. ▪ Təhlükəsiz iş şəraiti üçün adekvat işıqlandırmanın təmin edilməsi. ▪ Təhlükəli sahələrdə, qurğularda, materiallarda, təhlükəsizlik tədbirlərində, təcili çıxışlarda və digər bu kimi sahələrdə nişanlama beynəlxalq standartlara uyğun olmalıdır. ▪ Alternativlərin təhlükəni və ya məruz qalmanı tamamilə aradan qaldıra və ya kifayət qədər azalda bilmədiyi hallarda, işçilər və ziyarətçilər lazımi FMV (Fərdi Mühafizə Vasitələri) ilə, habelə onların düzgün saxlanması və istifadəsi üzrə təlimat və monitorinqlə təmin edilməlidir. Tətbiq edilə bilən FMV, minimum olaraq, qulaq, göz və əl qorunması ilə yanaşı, təhlükəsizlik dəbilqələrini və ayaqqabılarını əhatə edir. ▪ Təhlükəli tapşırıqların yerinə yetirilməsi üçün iş icazəsi sistemi tətbiq etməklə fəaliyyətlərə nəzarət etmək. ▪ İş sahəsinin və avadanlıqların müntəzəm yoxlanılması və texniki xidməti. ▪ Bütün ərazidə ilk yardım dəstlərinin, yanğınsöndürənlərin və FMV-nin adekvat mövcudluğunu və saxlanmasını təmin etmək. ▪ ÇSTQ (Çirkab Su Təmizləmə Qurğusu) ərazisində daima yaxşı səliqə-səhmanı təmin etmək. ▪ Girişə nəzarət. ▪ Avadanlıqların istehsalçı standartlarına uyğun saxlanmasını və səsboğucuların quraşdırılmasını təmin etmək. ▪ Səs-küylü maşınların yaxınlığında işləyən insanlar üçün məruz qalma vaxtlarını azaltmaq. ▪ İşçiləri müvafiq eşitmə qoruyucuları ilə təmin etmək. ▪ Narkotik və Alkoqol Siyasətini tətbiq etmək ▪ Sahə işçilərinə və onların ailələrinə profilaktik müalicə (məsələn, peyvənd, sağlamlığın monitorinqi) təmin etmək. 	

Təsir / Risk Kateqoriyası	Environmental baseline		
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekti / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
		<ul style="list-style-type: none"> İşçilər arasında sağlam həyat tərzi təşviq etmək, o cümlədən spirtli içki qəbulunun məhdudlaşdırılması, siqaretdən imtina, sağlam qidalanma və təhlükəsiz cinsi əlaqə kimi mövzuları əhatə etmək. 	
Təsir / Riskin Kateqoriyası	Community Health and Safety		
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekt / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
<ul style="list-style-type: none"> Avadanlıq və nəqliyyat vasitələrindən çıxan egzoz emissiyaları (karbon dioksid, karbon monoksid, azot oksidləri və aromatik karbohidrogenlər); Qaynaq tüstüləri; Həlledici (solvent) buxarları; Çirkab suların təmizlənməsi qurğusu (ÇSTQ) sahələrində və boru kəməri tikinti koridoru daxilində, həmçinin Layihə yollarının tikinti sahələrində tikinti texnikasının və nəqliyyat vasitələrinin hərəkəti və istismarı nəticəsində yaranan səs-küy və vibrasiya; Layihənin tikinti nəqliyyat vasitələrinin giriş yolları boyunca 	<ul style="list-style-type: none"> Tikinti nəqliyyat vasitələrinin hərəkəti səbəbindən yol-nəqliyyat hadisələri riski; Açıq xəndəklər və çuxurlar səbəbindən qəzalar riski (xüsusilə uşaqlar üçün); Səs-küy və vibrasiya, işıq çirkliliyi, hava / toz emissiyaları ilə əlaqədar mümkün narahatlıq; İş axtaranların / tikinti işçilərinin potensial axını. 	<ul style="list-style-type: none"> ƏMS-in (Ətraf mühit və sosial Fəaliyyət Planı) tətbiqini davam etdirmək, o cümlədən: Yerli məktəblərdə yol təhlükəsizliyi dərsləri keçirmək; Tikintidən əvvəl yerli icmanı tikinti cədvəli, ADSEA/Şirkət və məsul şəxslər, əlaqə məlumatları və təhlükəsizlik tədbirləri barədə məlumatlandırmaq; tikinti prosesi ilə bağlı uyğun məlumat lövhələri quraşdırmaq. Gecə vaxtı tikinti işlərini və nəqliyyat vasitələrinin hərəkətini qadağan etmək; Tikinti sahələrini hasarlaşdırmaq [ən yaxşı həll ÇSTQ üçün daimi (istismar) hasarını tikintidən əvvəl quraşdırmaq olar]; Tikinti Nəqliyyatının İdarəedilməsi Planını (TÇİP) hazırlamaq və tətbiq etmək (əlavə məlumat üçün Bölmə 6.12-yə baxın). Plan icma təhlükəsizliyi risklərini minimuma endirəcək şəkildə yolların seçimi və istifadəsini ətraflı izah etməlidir. Plan bələdiyyə və/və ya milli təhlükəsizlik xidmətləri və yerli hakimiyyət orqanları ilə razılaşdırılmalıdır; Tikinti mərhələsi üçün Fövqəladə Hallara Cavab Planını tətbiq etmək; və Tikinti Podratçısını məcbur etmək üçün: Kvalifikasiya tələbləri nəzərə alınmaqla yerli işçi qüvvəsinin maksimum işə götürülməsini təmin etmək; İşçilər üçün Davranış Qaydalarını (Code of Conduct) tətbiq etmək, işçilərin yerli sakinlərlə qarşılıqlı əlaqəsi və davranışı üçün aydın gözləntilər müəyyən etmək 	Tikinti Podratçısı / ADSEA Gəncə nəzarəti

Təsir / Risk Kategoriyası	Environmental baseline		
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekti / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
<p>tikinti koridoruna və ÇSTQ sahələrinə hərəkəti nəticəsində yaranan səs-küy, vibrasiya və süni işıqlandırma;</p> <ul style="list-style-type: none"> Ağır nəqliyyat vasitələrinin intensiv hərəkəti səbəbindən giriş yolları və yerli yollarda yol-nəqliyyat hadisələri riskinin artması; və Tikinti işçilərinin potensial axını. workers. 		<ul style="list-style-type: none"> İşçilər üçün həssaslıq təlimləri keçirmək, o cümlədən cinsi yolla keçən xəstəliklər və HIV/AIDS haqqında, ilkin olaraq işə başlamazdan əvvəl və layihə boyunca müəyyən fasilələrlə; və İşçilərin, o cümlədən subpodratçıların sağlamlığını izləmək. 	
Layihə Mərhələsi	Fəaliyyətlər		
Aspekt / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
<p>ÇSTQ-nin (Çirkab Su Təmizləmə Qurğusunun) müntəzəm istismarı / çirkab suların təmizlənməsi</p>	<ul style="list-style-type: none"> Əhali rifahına uzunmüddətli çoxşaxəli müsbət təsir gözlənilir, o cümlədən: Təmizlik və sanitariya səviyyəsinin yaxşılaşdırılması yerli əhəlinin həyat keyfiyyətini artıracaq; Əhali üçün sağlamlıq riskləri, o cümlədən uşaqlar və böyüklər arasında yoluxucu xəstəliklərin sayı azalacaq; Qoxu ilə bağlı narahatlıq artıq problem olmayacaq. 	<p>Müsbət təsiri artırmaq üçün aşağıdakılar tövsiyə olunur:</p> <ul style="list-style-type: none"> İstismar zamanı ƏMST (Ətraf mühit, sağlamlıq və təhlükəsizlik) tələblərini ciddi şəkildə tətbiq etmək, ÇSTQ işçilərinə uyğun təlimlər / göstərişlər vermək, ÇSTQ-nin etibarlı və dayanıqlı fəaliyyətini təmin etmək; ƏMS-in (Ətraf mühit və sosial Fəaliyyət Planı) tətbiqini davam etdirmək (istismar üçün yenilənmiş), icma ilə əlaqələrin qurulmasına (şikayətlər daxil olmaqla) və etimadın, əməkdaşlığın gücləndirilməsinə diqqət yetirmək. 	ADSEA Gəncə / ADSEA Mərkəz Nəzarəti
Təsir / Riskin Kategoriyası	Yerli Torpaqdan İstifadə və Yaşayış Vasitələri		

Təsir / Risk Kateqoriyası	Environmental baseline		
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekti / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekt / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
<ul style="list-style-type: none"> Axıntı xəttinin (effluent discharge pipeline) və (potensial olaraq) giriş yollarının tikintisi üçün torpaq sahəsinin ayrılması. Mövcud torpaqdan istifadə müxtəlifliyi Milli Qanunvericilik və AYİB PT-lərinə (Performans Tələbləri) uyğunlaşdırmaq üçün yenidən təşkil edilməlidir. ADSEA (Azərbaycan Dövlət Su Ehtiyatları Agentliyi) aktivlərindən qeyri-rəsmi istifadə və ÇSTQ (Çirkab Su Təmizləmə Qurğusu) sahəsində heyvanların otarılması qəbul edilməzdir və buna son qoyulmalıdır. 	<ul style="list-style-type: none"> ÇSTQ-nin tikintisi mövcud ADSEA-ya məxsus torpaq sahələrində həyata keçiriləcəyindən, əlavə torpaq yalnız Axıntı Kanalı üçün tələb olunacaq (yəni axıntı xəttinin koridoru və 20 m-lik təhlükəsizlik / tampon zonası) və potensial olaraq giriş yolları; Layihə ilə bağlı torpaq əldə olunması fiziki köçürməyə səbəb olmayacaq; Torpaq əldə olunması və ADSEA torpaqlarına girişin məhdudlaşdırılması səbəbindən iqtisadi köçürmə təsirləri gözlənilir. 	<ul style="list-style-type: none"> Təsirlənmiş fermerlərlə və yerli hakimiyyət orqanları ilə alternativ icma otlaqlarının mövcudluğu barədə məsləhətləşmək və həmin otlaqlara girişin təmin olunmasını təmin etmək; Axıntı boru kəmərinə özəl torpaqlara təsiri minimuma endirəcək və ya qarşısını alacaq şəkildə istiqamətləndirmək Layihə ilə bağlı torpaq əldə olunması və torpaq istifadəsinin məhdudlaşdırılmasının potensial təsirlərini əks etdirən Köçürmə Çərçivəsini hazırlamaq Əgər köçürmə təsirləri qarşısını almaz olaraq təsdiqlənərsə, Köçürmə Planını hazırlamaq və tətbiq etmək, o cümlədən müvafiq yaşayış fəaliyyətlərinin bərpasını əhatə etmək. 	
Layihə Mərhələsi	Fəaliyyətlər		
Aspekt / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət

Təsir / Risk Kateqoriyası		Environmental baseline	
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekti / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
<ul style="list-style-type: none"> ÇSTQ üçün SMZ-nin (Sanitariya Mühafizə Zonası) yaradılması; Əlaqədar torpaq istifadə məhdudiyyətlərinin tətbiqi (qida bitkilərinin ekilməsi qadağandır). 	<ul style="list-style-type: none"> Gəncə ÇSTQ üçün SMZ-nin (Sanitariya Mühafizə Zonası) ölçüsünü azaltmaq üçün bütün mümkün tədbirləri görmək, ideal halda SMZ-nin sərhədlərinin ADSEA-ya məxsus torpaq sahələrinin sərhədləri ilə uyğunlaşmasını təmin etmək; Hazırda SMZ-nin ADSEA-ya məxsus torpaq sahələri daxilində yaradılması imkanları təsdiqlənməmişdir və detallı layihələndirmə mərhələsində təsdiqlənməsi tələb olunacaq; Xüsusi diqqət iki ADSEA torpaq sahəsi (aktivləri) arasındakı əraziyə yönəldilməlidir. Bu ərazi ÇSTQ-nin istismarı nəticəsində hər iki tərəfdən təsirlənə bilər və beləliklə artan emissiyalar, o cümlədən qoxu təsirlərinə məruz qala bilər. Hazırda bu ərazi yerli fermerlər tərəfindən bitkiçilik üçün istifadə olunur. Torpaq quyulardan (onlardan biri bu ərazidə yerləşir) alınan yeraltı su ilə suvarılır və icarəyə götürülmüş işçi qüvvəsi ilə becərilir. 2024-cü il FS-yə görə, ADSEA bu torpağın alınmasını nəzərdən keçirmişdir, lakin bu yazı yazıldığı zaman ADSEA bunu həyata keçirməyi planlaşdırmamışdır; Həmçinin risk mövcuddur ki, əgər yaşayış evləri SMZ daxilində qalarsa, onlar köçürülməli olacaq. 	<ul style="list-style-type: none"> ÇSTQ qurğularından hava emissiyalarını azaltmaq və SMZ-nin ölçüsünü kiçiltmək üçün detallı layihələndirməyə müvafiq tədbirləri daxil etmək; Qurğuları yerləşdirərkən əsas emissiya mənbələrinin yaşayış sahələrindən və əkin torpaqlarından mümkün qədər uzaqda olmasını təmin etmək, məsafənin normativ SMZ (500 m) qədər olmasına diqqət yetirmək; SMZ Layihələndirmə Sənədini hazırlamaq və ətraf mühit və sanitariya-epidemioloji orqanlarla məsləhətləşmələr apararaq təsdiq etdirmək; SMZ rejiminin tətbiqində iqtisadi və fiziki köçürmə risklərini Köçürmə Çərçivəsinə daxil etmək; Əgər detallı layihələndirmə mərhələsində köçürmə təsirləri qarşısalınmaz kimi təsdiqlənərsə, Köçürmə Planını (Resettlement Plan) hazırlamaq və tətbiq etmək, o cümlədən müvafiq yaşayış fəaliyyətlərinin bərpasını əhatə etmək; Köçürmə Planının hazırlanması zamanı bütün təsirlənmiş şəxslərlə, o cümlədən həssas ailələrlə (mövcuddursa) məsləhətləşmələr aparmaq və sənədləşdirmək. 	

Təsir / Risk Kateqoriyası	Environmental baseline		
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekti / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
Təsir / Riskin Kateqoriyası	Gender Inequality and Vulnerable Groups		
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekt / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
<ul style="list-style-type: none"> Əsasən kişi işçi qüvvəsinin tikintidə iştirak etməsi; Yol hərəkətinin artması və əlaqədar yol təhlükəsizliyi risklərinin uşaqlar və yaşlılara təsiri; İctimai nəqliyyat xidmətlərində müvəqqəti pozuntuların, təhsil, səhiyyə və bazarlara çıxış üçün onlara bağlı olan qadınlar və həssas qruplara təsiri. 	<ul style="list-style-type: none"> Tikinti işləri adətən kişilər tərəfindən aparıldığından qadınlar üçün birbaşa məşğulluq imkanları məhdud ola bilər. Lakin qadınlar yerli xidmətlər və kiçikmiqyaslı ticarətə artan tələbdən dolayı dolayı şəkildə fayda əldə edə bilərlər. Yerli və kənd yollarında ağır nəqliyyat vasitələrinin artan hərəkəti piyadalar, xüsusilə məktəbli uşaqlar və yaşlılar üçün yüksək təhlükəsizlik riskləri yaradır. Tıxaclar və ictimai nəqliyyatın pozulması səbəbindən həssas qrupların (məsələn, uşaqlar, yaşlılar, əlilliyi olan şəxslər və qadınlar) hərəkət imkanları məhdudlaşır. 	<p>Tikinti zamanı tətbiq üçün aşağıdakı yumşaldıcı tədbirlər tövsiyə olunur:</p> <ul style="list-style-type: none"> Yerlik icma üçün maarifləndirmə və məsləhətləşmə sessiyaları keçirmək, sakinləri tikinti cədvəlləri, nəqliyyat planları və mövcud dəstək imkanları barədə məlumatlandırmaq; Yerli hakimiyyət orqanları ilə koordinasiya aparmaq, ictimai nəqliyyata, xüsusilə məktəb avtobuslarına və qadınlar və yaşlılar tərəfindən istifadə olunan xidmətlərə fasiləsiz çıxışın təmin olunmasını təmin etmək; Mümkün olduqda yerli işçi qüvvəsinin işə götürülməsinə üstünlük vermək, o cümlədən ağır iş olmayan rollarda qadınlar üçün imkanlar yaratmaq 	
Layihə Mərhələsi	Fəaliyyətlər		
Aspekt / Təhlükə	Impact/risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
<ul style="list-style-type: none"> ÇSTQ-nin (Çirkab Su Təmizləmə Qurğusu) istismarı zamanı daimi məşğulluq imkanlarının yaradılması, adətən kişilər tərəfindən üstünlük təşkil edən sahə; 	<ul style="list-style-type: none"> Məşğulluqda gender bərabərsizliyi riski; Çirkab suların yaxşı idarə olunması ətraf mühitə və kənd təsərrüfatına müsbət təsir göstərəcək, torpaq çirklənməsini azaldacaq, təhlükəsiz suvarma üçün suyun mövcudluğunu artıracaq və məhsulun keyfiyyətini və bazar 	<ul style="list-style-type: none"> Qadınların məşğulluğu üçün hədəflər müəyyən etməklə, genderə həssas işə qəbul təcrübələrini tətbiq etmək; Qadınlara laboratoriya əməliyyatları, monitoring, inzibati funksiyalar və texniki xidmət sahələrində işləmək üçün peşəkar və iş yerində təlimlər vermək; Layihə ilə bağlı bütün məşğulluq sahələrində bərabər iş üçün bərabər maaş tətbiqini təmin etmək; 	

Təsir / Risk Kateqoriyası	Environmental baseline		
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekti / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
<ul style="list-style-type: none"> Çirkab suların idarə olunmasının və sanitariya səviyyəsinin yaxşılaşdırılması; Suvarma üçün təmizlənmiş suyun mövcudluğunun artması. 	<p>dəyərini yüksəldəcək. Bu işə yerli iqtisadiyyatı gücləndirəcək, həyat vasitələrini dəstəkləyəcək və kənd təsərrüfatı və ərzaq emalı, ticarət kimi əlaqəli sahələrdə məşğulluğu genişləndirə bilər;</p> <ul style="list-style-type: none"> ÇSTQ-nin istismarı eyni zamanda ictimai sağlamlığı yaxşılaşdıracaq, çirkənməni azaldacaq. Bu faydalar xüsusilə həssas qruplar üçün əhəmiyyətlidir, o cümlədən qadınlar (əsas qayğıkeşlər kimi), uşaqlar, pensiyaçılar və aşağı gəlirli ailələr. Sanitariya səviyyəsinin yaxşılaşdırılması səhiyyə xərclərini azaltmaq və qadınların ailə sağlamlığını idarə etmək üçün sərf etdiyi vaxtı qısaltmaq üçün gözlənilir; Suvarma üçün təmizlənmiş çirkab suların mövcudluğu ÇSTQ tikintisinin müsbət nəticəsidir, lakin bəzi çətinliklər də yarada bilər. Təmizlənmiş suların ədalətli paylanması məsələsi ilkin məsləhətləşmələr zamanı qaldırılmışdır. Maliyyə çətinlikləri ilə üzləşən ailələr (xüsusilə qadın başçılıqlı ailələr, MK-lar və pensiyaçılar) tariflər artarsa, nisbətən daha çox təsirlənə bilərlər. 	<ul style="list-style-type: none"> Gender əsaslı zorakılıq, təcavüz və ayrı-seçkiliyin qarşısını almaq üçün İşçi Davranış Qaydalarını tətbiq etmək və izləmək. Bu qaydanı maarifləndirmə və təlim təşəbbüsləri ilə dəstəkləmək; Təmizlənmiş çirkab suyunun tarifləri üçün subsidiyalar daxil olmaqla, ödəniş imkanları mexanizmlərini tətbiq etmək üçün yerli hakimiyyət orqanları ilə əməkdaşlıq etmək və həssas ev təsərrüfatlarının ÇSTQ-dən (Çirkab Su Təmizləmə Qurğusu) təmizlənmiş suya bərabər çıxışını təmin etmək üçün ədalətli paylanmaya nəzarət etmək. 	
Təsir / Riskin Kateqoriyası	Mədəni İrs		

Təsir / Risk Kateqoriyası	Environmental baseline		
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekti / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
Layihə Mərhələsi	Tikinti		
Aspekt / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
<ul style="list-style-type: none"> Torpaq işləri 	<ul style="list-style-type: none"> Layihə ərazisində heç bir mədəni irs müəyyən edilməyib. Buna görə də, mənfi təsir gözlənilmir. Qazıntılar zamanı təsadüfən aşkar olunan və/və ya kəşf edilməmiş yeraltı irs aktivlərinə potensial itki və ya zərər baş verə bilər. 	<ul style="list-style-type: none"> Tikinti dəhlizinin ölçüsünü mümkün qədər kiçiltmək; Nəqliyyat vasitələrinin hərəkətini və maşın fəaliyyətlərini tikinti dəhlizinin daxilindəki təmizlənmiş ərazi ilə məhdudlaşdırmaq və torpaq işlərinin miqyasını minimuma endirmək; Tikinti işlərindən əvvəl Layihə üçün Təsadüfən Aşkar Olunma Prosedurunu hazırlamaq və Tikinti Podratçısını və onun müvafiq işçilərini bu Prosedurun tətbiqi üzrə təlimləndirmək. 	
Layihə Mərhələsi	Fəaliyyətlər		
Aspekt / Təhlükə	Təsir / Risk	Azaltma Tədbirləri	Məsuliyyət
	<ul style="list-style-type: none"> Təmir (texniki xidmət) fəaliyyətləri axıntı xəttinin hər iki tərəfindəki 10 metrlik bufer zolaqlarında, ÇSTQ (Çirkab Su Təmizləmə Qurğusu) sahələrinin daxilində və ya əvvəllər pozulmuş tikinti ərazilərində həyata keçirilərsə, heç bir mənfi təsir gözlənilmir 		

5 YOXLAMALAR VƏ DÜZƏLDİCİ TƏDBİRLƏR

5.1 Ətraf Mühit və Sosial (ƏMS) Monitoring Tələbləri

ÇSTQ üçün hava keyfiyyəti, su və torpaq çirklənməsi üzrə etibarlı və təmsilçi başlanğıc məlumatlar mövcud deyil. Belə məlumatlar Layihənin fəaliyyətini qiymətləndirmək üçün lazım olacaq. Təvsiyə olunur ki, ÇSTQ üçün başlanğıc məlumatların müəyyən edilməsi məqsədilə tikinti dövründə ətraf mühit monitoringi həyata keçirilsin (1 illik proqram, 2026–2027). Minimal monitoring tələbləri **Cədvəl 2**-də xülasə olunub.

Cədvəl 2. ƏMS Monitoring Tələblərinin Xülasəsi

#	Parametr	Məkan	Tezlik
1	Hava mühitinin keyfiyyəti Günlük orta çirkləndirici konsentrasiyaları: <ul style="list-style-type: none"> • Ümumi hissəcik maddələri; • Kükürd oksidi; • Azot oksidləri; • Karbon oksidi; • Hidrogen sulfid; • Merkaptanlar; • Amonyak 	<ul style="list-style-type: none"> • ÇSTQ sahəsinin sərhədi / Ziyadlı • Açıq kanalın sahili / İstixana 	Rüblük
2	Suyun keyfiyyəti Təmizlənmiş çirkab sularında monitoring edilən çirkləndiricilərin faktiki konsentrasiyaları suvarma sularına müəyyən edilmiş limitlər daxilində olmalıdır: pH; asılı hissəciklər; BOT5 (5 günlük bioloji oksigen tələbatı); nitritlər (NO ₂), nitratlar (NO ₃); fosfatlar (PO ₄); neft məhsulları; Coli-indeksi. Şəhər kanalizasiyasına təsadüfi sənaye axıntılarının daxil olmasını nəzərə alaraq, ağır metalları da daxil etmək lazımdır.	<ul style="list-style-type: none"> • Kollektor (nöqtə 1) • İstixana / açıq kanal • Axıntı nöqtəsindən 200 m aşağı 	Rüblük
3	Üst torpaq BOT5; nitritlər (NO ₂); nitratlar (NO ₃); fosfatlar (PO ₄); neft məhsulları; Coli-indeksi; ağır metallar	İki ÇSTQ sahəsi arasındakı və yaxın kənd təsərrüfatı torpaqları	3–5 nümunə

5.2 Məlumat Keyfiyyəti

Layihənin monitoring proqramları kəmiyyət və keyfiyyət məlumatlarının toplanması üçün təsdiq edilmiş metodlardan istifadə etməlidir. Monitoring təlim keçmiş ƏMS (Ətraf Mühit və Sosial) mütəxəssisləri tərəfindən və ya onların nəzarəti altında aparılmalı, analiz isə bu məqsədlər üçün icazəsi və ya sertifikatı olan qurumlar tərəfindən həyata keçirilməlidir. Bütün məlumatlar cədvəlləşdirilməli və minimum beş il müddətinə elektron şəkildə saxlanılmalıdır. Dövlət laboratoriyalarının (Sanitariya Epidemioloji Xidmət və/və ya Ekologiya Komitəsi) cəlb edilməsi təvsiyə olunur.

5.3 Yoxlamalar

Müntəzəm və sistemativ vizual yoxlama ƏMS idarəetmə fəaliyyətinin effektivliyi barədə mühüm məlumat mənbəyidir. Ən əsası, yoxlama fəaliyyətləri və onların layihənin ƏMS

idarəetmə tələblərini nə dərəcədə əks etdirdiyini qiymətləndirməyə xidmət edir. Eyni zamanda, bəzi potensial təsirləri, məsələn, torpaq eroziyası və tullantıların idarə edilməsini kəmiyyət baxımından monitorinq etmək çətindir. Bu səbəbdən yoxlamalar ƏMSİP-də (Ətraf Mühit və Sosial İdarəetmə Planı) yoxlama və düzəldici tədbirlərin əsas komponentidir.

Yoxlamalar bütün layihə üzrə fəaliyyətlərin ardıcıl və müntəzəm şəkildə yoxlanılmasını təmin etmək üçün elə planlaşdırılmalıdır ki, işlərin aparıldığı bütün cəbhədə ən azı hər iki həftədən bir, və xüsusi uyğunsuzluqlar aşkar edildikdə isə daha tez-tez həyata keçirilsin.

6 AUDITLƏR

Auditlər ƏMSİP-in tələblərinin nə dərəcədə tətbiq edildiyini qiymətləndirmək üçün istifadə olunan sistemləşdirilmiş və rəsmiləşdirilmiş metodlardır. Beləliklə, auditlər prosedurların, monitorinqin, hesabatların və digər idarəetmə funksiyalarının ümumi idarəetmə fəlsəfəsinin komponentləri kimi nəzərdə tutulduğu kimi işlədiyini təmin etmək üçün istifadə olunur. Auditlər, ƏMSİP-in bir sistem kimi işləməsinə imkan verən komponentlərinin effektivliyinin müntəzəm yoxlanılmasını təmin etmək üçün müntəzəm olaraq planlaşdırılmalıdır. Auditlər ən azı hər üç aydan bir aparılmalıdır.

6.1 İcra (Tətbiqetmə)

Ümumi yoxlama və düzəldici tədbirlər rejimi çərçivəsində tələb olunan idarəetmə tədbirlərinin icrası indeksini saxlamaq vacibdir. Bunu etmək üçün həyata keçirilməli olan müxtəlif fəaliyyətlərin, eləcə də onların icra statusunun izlənməsi zəruridir. İcra statusu auditlərdən və yoxlamalardan, habelə verilmiş tədbirlərin xüsusi icra statusunu təfərrüatlandıran tərəqqi hesabatlarının təqdim edilməsindən əldə edilə bilər.

6.2 Düzəldici tədbirlər

6.2.1 Düzəldici tədbirlərin müəyyən edilməsi

ƏMSİP-in idarəetmə komponenti həftəlik/aylıq/rüblük və illik əsasda əldə edilən bütün məlumatların qiymətləndirilməsindən irəli gəlir. Qeyd etmək vacibdir ki, ƏMSİP iki növ göstəriciyə əsaslanır: aparıcı (leading) və geridə qalan (lagging) göstəricilər.

Aparıcı göstəricilər proaktivdir və layihənin ƏMSTQ-da (Ətraf Mühit və Sosial Təsirin Qiymətləndirilməsi) müəyyən edilmiş əsas sosial və ekoloji riskləri aradan qaldırmaq üçün adekvat mexanizmlərə malik olub-olmadığını vurğulamağa xidmət edir.

Geridə qalan göstəricilər isə tarixi hadisələr barədə məlumat verir və layihəyə həyata keçirilmiş düzəldici tədbirlərin effektivliyini və idarəetmə sisteminin fəaliyyətini (adətən hədəflərə qarşı fəaliyyətin qiymətləndirilməsini) müəyyən etməyə imkan verir.

Layihə bu məlumatdan bir hədəfin niyə əldə edilmədiyini anlamaq üçün istifadə edə bilər. Buna görə də, məlumatın mövcudluğu ƏMSİP-in uğuru üçün həlledicidir və əsas icra intizamı hesabatın vaxtında, effektiv və dəqiq olmasını təmin etməkdir.

Uyğunsuzluq müəyyən edildikdə, uyğunsuzluğun səbəbini qiymətləndirmək və zəruri düzəldici tədbiri müəyyən etmək lazımdır. Anlamaq vacibdir ki, düzəldici tədbir bir çox fərqli formada ola bilər, lakin bu, əsasən ümumi idarəetmə yanaşmasının bir komponentini dəyişdirməkdən ibarətdir. Məsələn, icra qeyri-effektiv ola bilər və ya müəyyən edilmiş idarəetmə tədbirləri tam tətbiq olunsada, sadəcə işləməyə bilər. Səbəb nə olursa olsun, səbəb müəyyən edilməli və səbəbi aradan qaldırmaq üçün tədbir görülməlidir. Müəyyən edilmiş istənilən düzəldici tədbir qeydə alınmalı və rəsmiləşdirilməli, və düzəldici tədbirin icrası izlənilməlidir. Bu yolla, gələcək düzəldici tədbirlər üçün istinad rolunu oynayan düzəldici tədbirlərin qeydiyyatı yaradılır. Düzəldici tədbirin istənilən nəticə verdiyi aşkar edildikdə, ƏMSİP bu düzəldici tədbiri əks etdirmək və onun gələcəkdə təcrübə olaraq qəbul edilməsini təmin etmək üçün müvafiq olaraq yenilənməlidir.

6.2.2 Hadisə Qeydiyyatı

Layihə, bütün hadisələrin mərkəzi qeydiyyatını təmin etmək üçün hadisə qeydiyyatını aparacaqdır. Hadisə, müəyyən edilmiş azaltma tədbirlərinin pozulması və ya performansın müəyyən edilmiş hədəflərə çatmaması kimi bu ƏMSİP-in tələblərinin pozulmasına səbəb olan istənilən hadisə kimi müəyyən edilir.

Hadisə qeydiyyatı Ekoloji və Sosial Hadisələrə və Əməyin Mühafizəsi və Təhlükəsizliyi (ƏMT) Hadisələrinə bölünəcək və hadisənin bütün şərtləri təsvir edilərək qeydə alınacaqdır. Fəaliyyət və hadisə qeydiyyatı arasında birə-bir əlaqə olacaqdır, belə ki, fəaliyyət monitorinqində uyğunsuzluq aşkar edilərsə, bu uyğunsuzluğa səbəb olan hadisə hadisə qeydiyyatında mövcud olacaq.

6.2.3 Bağlama Prosedurları

Hadisə qeydiyyatındakı hər bir hadisə zamanla həll edilməli və ya 'bağlanılmalıdır'. Belə bir bağlama, şikayətçiyə necə məlumat verildiyi (şikayət olduğu halda), səlahiyyətli orqanlara məlumat verilib-verilmədiyi (hadisənin ciddiliyi belə bir hesabatı tələb etdiyi halda) və hadisənin təkrarlanmaması üçün layihədə hansı tədbirlərin görüldüyü ilə birlikdə hadisə qeydiyyatında təsvir edilməlidir. Bağlama, hadisənin həllinə görə məsuliyyəti əks etdirərək, layihə meneceri tərəfindən imzalanmalıdır.

6.2.4 Düzəldici tədbirlərin sənədləşdirilməsi

Bütün düzəldici tədbirlər layihənin qeydiyyatının bir hissəsi kimi sənədləşdirilməli və bu ƏMSİP, ƏMSİP-in layihə tərəfindən istifadə edilən idarəetmə təcrübələrini həmişə düzgün əks etdirməsini təmin etmək üçün bu cür düzəldici tədbirlərlə yenilənməlidir.